

ZORA

Glasilo

slovenskega katoliškega dijaštva.

Obseg.

- Jos. Abram:* Levu XIII.
Ivan Marin: Povest jednega iz množice.
L. Pintev: Mornarska pesem.
Fr. Kralj: Ko še naš je bil ta svet...
J. S.: List iz življenja Kavčevega Jerneja.
Kambič: Njega ni.

Glasnik: Papeževa bisernica in dijaštvo. — Naš položaj. — Iz nemirnega sveta. — Avstrijska pasterka. — Zagrebško vsenčilišče. — Beda dijaštva v Budimpešti. — Občedijaški častni sod v Berlinu. — Katoliško vsenčilišče v Budimpešti. — Vsenčilišči za ženske. — Novo vsenčilišče v Pekingu. — Nove vrste fakulteta.

Zora izide petkrat na leto in stane 1 gl., za dijake 60 nč.

Urednik: Anton Vadnal, stud. phil., Dunaj, IX. Porzellangasse 30.

Upravnik: Pavel Valjavec, cand. jur., Dunaj, V. Matzleinsdorferstrasse 76.

Oblastem odgovoren: Fr. Jankovič.

Na Dunaju

TISKARNA OO. MEHITARISTOV.

Vabilo na naročbo.

Veseleč se novih mladih močij, ki so stopile v krog naših sotrudnikov, prosimo vse one rojake, kateri cenijo našo dobro voljo in mladeniško navdušenje, naj podpirajo naše delo z naročevanjem našega lista, da bomo mogli polni poguma razpeti mlada krila svojega duha radostno in svobodno.

Jedino zadostilo nam sotrudnikom je čisto veselje nad zavestjo, da ni slabo in brezplodno, kar činimo, in da smo sposobni celotnost in moč svojega prepričanja kazati v združenem pozitivnem delu. S tem raste naša samozavest in nam vzbuja veselje do življenja in dela. Ob enem pa nam raste tudi ljubezen do sv. vere, katera nam tako jednotno in nogočno kaže pot preko vseh prekoslovij in dvomov v življenju.

Sramotno in neznačajno pa bi bilo od nas, ako bi svojo sodbo in prepričanje, ki nam z leti napreduje in zori, kdaj zatajili. Tega ne storimo nikdar in pred nikomur. Vselej in povsod bomo očitno in odločno povedali svojo misel, ako bomo katero imeli, brez ozira na priznanje narodovo, katerega iskreno ljubimo, in brez ozira na grajo prijateljev, katerih si zlasti med našo mladino mnogo želimo.

Trdna nam je nada, da bo vzporedno z našim lastnim razvitkom tudi list napredoval in postajal vedno boljši in samostojnejši. Zlasti hočemo skrbeti, da bo vedno bolj ustrezal potrebam dijaštva in postal ognjišče, pri katerem se bodo spoznavali in pogovarjali mladi somišljeniki. To res ne bo posebno lahko izvršiti, ker je naše početje še mlado in se čuti pri tej pomladi še mrzlota od onega dela dijaštva, ki pri svojih pol pametnih pol nespametnih mislih o svobodi noče in ne more priti do jednih mislih in združnega dela. Vendar dobivamo z gimnazij vsako leto novih močij. Z veseljem štejemo tudi vsakega dijaka, ki se naroči na naš list. Tako počasi narašča naše število, in čim več nas bo, tem bolje bo z vso našo stvarjo.

Srčna hvala bodi vsem onim, kateri podpirajo list z naročbo samo radi njegovih teženj, dasi zanje nima praktičnega pomena. Nas samih je premalo, da bi mogli vzdržati svoj list.

Vse one, zlasti mlajše somišljenike, k bi nam mogli kaj koristiti s spisi ali nasveti, prosimo pristržno pomoči in jim zagotavljamo svojo hvaležnost.

Opomba uredništva. Druga številka izide 15. aprila.

Opomba upravnštva: Kdor nam prve številke ne vrne takoj, šteli ga bomo med naročnike. Dobiva se še II. in III. letnik.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju.

Povodom vladarske petdesetletnice njegova veličanstva presvitlega cesarja pristopil je društvu kot ustanovnik s petdeset goldinarji veleč. gosp. dr. Franč. Sedej, c. in k. dvorni kapelan, ravnatelj v Avguštimeju itd. na Dunaju. Dalje so društvu darovali: Slavna mestna občina ljubljanska 25 gld. (Ta je prva in edina občina, ki je društvu pristopila kot ustanovnica že l. 1892.) Slavna posojilnica v Brežicah 15 gld. V Celji so darovali gg.: Dr. Jos. Sernee, dež. posl. odvet. itd. 5 gld.; dr. Juro Hrašovec, odvetnik 2 gld.; dr. Jos. Vrečko, odvetnik 2 gld., vč. g. Anton Rančigaj, vikar, 2 gld.; v Čadramu: vč. gg. Jurij Bezenšek, kn.-sk. svetnik, župnik 2 gld.; Vid Janžekovič, kapelan 1 gld. 50 n.; v Černomlju: g. Anton Kupljen, c. k. notar, 3 gld.; v Celovcu: g. B. C. Rossbacher, trgovec, 2 gld.; v Bovcu: g. Al. Sorč, c. k. poštar, 2 gld.; na Dunaju: gg. dr. Jos. Jelenc, vgojev., 5 gld.; dr. Janko Pajk, c. k. prof., 5 gld.; Anton Globočnik pl. Sorodolski, c. k. vladni svetnik, 10 gld.; dr. Vladimír pl. Sorodolski, c. k. višji finančni svetnik v fin. ministerstvu, 6 gld.; visokorodni g. Jos. baron Schwegel, ekscelenca itd., 5 gld.; Franč. Lustavec, vzgojevalec, 5 gld.; Matej Bavdek, c. k. rač. revident v p. (društveni ustanovnik), 5 gld.; Vilj. Schramek, nadinženér c. k. dvž. železnice, 3 gld.; Jak. Urbanija, c. k. poštni kontrolor, 3 gld.; dr. Jan. Lenoč, dvorni in sodni odvetnik, 2 gld.; v Doberdobi: vč. g. Anton Bratina, vikar, 1 gld. 10 n.; v Dražgošah: vč. g. Fr. Boncelj, župni upravitelj, 1 gld. 50 n.; v Grižah: g. Jakob Janežič, posestnik, 5 gld.; v Cirknem: vč. g. Iv. Murovec, dekan, župnik, 2 gld.; v Gorici: g. dr. Henrik Tuma, odvetnik, 5 gld.; v Gornjem Gradu: g. Anton Svetina, c. k. notar, 2 gld.; v Gradu: g. Franč. Hrašovec, c. k. sodnik v p., 3 gld.; v Idriji: gg. Vinko Kolšek, c. k. notar, 10 gld.; Franč. Goli, trgovec, 2 gld.; v Konjicah: g. dr. Ivan Rudolf, odvetnik, 5 gld.; v Ljubljani: gg. dr. Jernej Suppanz, ces. svetnik itd. (društveni ustanovnik), 10 gld.; Maks Pleteršnik, c. k. profesor, 5 gld.; dr. Andrej Kuhar, not. kandidat, 3 gld.; Dragotin Žagar, dež. blagajnik, 3 gld.; Jos. Martinak, c. k. dež. sod. svetnik, 5 gld.; Rajko Perušek, c. k. profesor, 2 gld.; dr. Janko Babnik, c. k. sodni tajnik, 5 gld.; Ivan Murnik, odvetnik, dež. poslanec itd., 5 gld.; v Laškem Trgu: g. Jura Merzel, dež. uradnik, 50 novč.; v Litiji: gospica Amalija Jenko 1 gld.; v Ljutomeru: veleč. g. Ivan Skuhala, dekan itd., 1 gold.; v Marenbergu: g. Martin Kocbek, c. k. notar, 3 gld.; v Mariboru: gg. Henrik Schreiner, c. k. ravnatelj, 3 gld.; B. Jentl, zasebnik, 2 gld.; Vaclav König, lekarničar, 2 gld.; v Novakah: vč. g. Jos. Kosec, Kurat, 1 gld. 50 n.; v Negovi: vč. g. Al. Šijanec, župnik, 1 gld.; v Novem Mestu gg. Andrej Vojska, c. k. sodni nadsvetnik, v p., 1 gld.; dr. Jakob Schegula, odvetnik, župan, 2 gld.; gospica Hermína Seidl, 1 gld. 50 n.; v Polzeli: vč. g.

Jože Atteneder, župnik, 1 gld.; v Peravi: vč. g. Simon Bauer, župnik, 2 gld.; v Ptuj: g. dr. Fr. Jurtela, dež. poslanec, odvetnik itd., 5 gld.; v Rečici: vč. g. Stefan Pivec, kapelan, 1 gld.; v Razboru: vč. g. Fr. Klepač, župnik, 1 gld. 51 n.; v Reki (pri Laškem Trgu): g. Jernej Troha, učitelj, 1 gld. 50 n.; pri Sv. Benediktu: vč. g. Fr. Zmazek, župnik, 2 gld.; v Ribnici (na Štaj.): vč. g. Fr. Hrastelj, župnik, 5 gld.; v Solčavi: vč. g. Miloš Šmid, župnik itd., 2 gld.; v Stiefriedu: vč. g. dr. Mihael Mogolič, župnik, 5 gld.; v Svetinjah: vč. g. Ivan Bohanec, župnik, 1 gld.; v Velikovcu: vč. g. Janez Wieser, dekan itd., 3 gld.; g. dr. Jurij Kulterer, odvetnik, 1 gld.; v Žireh nabral je g. Makso Božič, pravnik, 10 gld. 70 n., katere so darovali gg: Jos. Vidmar, župnik, sl. odbor bratnega društva, Jak. Kavčič, M. Lenger, J. Kavčič, A. Božič, V. Legat (po 1 gld.); L. Božič, G. Demšar, Fr. Mahovne, Z. Božič, R. Božič, M. Fröhlich (po 50 n.) več gg. še 70 n. — Za toliko blagih darov bodi najiskrenejša zahvala. Društvo podpira letos že 51 revnih velikošolcev. V 4 mesecih je bilo razdeljenih: v gotovini 294 gld. in 1133 obednic po 25 n. = 283 gld. 25 n., skupaj torej 577 gld. 25 n. Vsak, kdor more, spomni se bednih velikošolcev na Dunaju. Darove hvaležno sprejema: vč. g. Fr. Jančar, monsignor, papeški častni komornik, župnik nem. vit. reda, Dunaj, I. Singerstrasse 7.

Zahvala.

Akademičnemu društvu „Danica“ podarili so zadnji čas denarne zneske sledeči gospodje: Anton Lajnšič, kapelan v Poljšanah na Štajeskem, 1 gl.; Franč. Jarc, župnik v Mirni, 1 gl.; Jos. Vrankar, kooperator v Kranjski Gori, 2 gl.; Jos. Lavrič, župnik v Ambrusu, 1 gl.; Jos. Atteneder, župnik na Polzeli pri Celji, 1 gl.; dr. J. Lesar, prof. bogoslovja v Ljubljani, 5 gl.; Jos. Benkovič, kapelan v Naklem, 1 gl.; dr. Jos. Debevec, vođa v alozijevišču v Ljubljani, 1 gl.; Fr. Marinič, župnik v Kojskem, 3 gl. in M. Eferl, kapelan v št. Rupertu, 2 gl. — Nadalje je poslal gospod Anton Globočnik pl. Sorodolski svojo knjigo: *Geschichtliche Übersicht des österreichischen Geld- und Münzwesens* (mit sieben Münztafeln) društveni knjižnici. Vsem tem blagim podpornikom in prijateljem društva „Danica“ izreka odbor tem potom najudanejšo zahvalo.

Četrty letnik.

Dunaj, svečan 1898.

I. zvezek.

Levu XIII.

Prisrčno pozdravljen mogočni nam Lev,
Proslavljen nam starček mogočni!

Krščanstvo — svet ves Te pozdravlja navkrog:
„Še dolgo Te živi in hrani nam Bog!“

Mogočen nad kralje, vladarje svetá,
Svet ves Ti kraljestvo je sveto.
Dasi pa kraljestvo ógromnih mejá,
Uzorno je vladaš pod varstvom nebá.

Uzorno je vodiš, čeravno teló
Slabotno so leta Ti strla —
A duh Ti mladosten je, živ in plamteč,
Za sveto in pravo Ti vedno goreč.

Pred dvajset si leti zasedel prestol
Že starost siv in upognjen,
A v Bogu si, „Luč iz neba“, bil krepak,
Bil lev si, nezmagan vsekdar bil junak.

Človeškemu revnemu rodu vselej
 V najlepši bil vzgled si do danes,
 Ti luč iz neba, Ti mu zvezda si bil,
 Ti vzgledom ga vodil in vzgledom učil.

In danes, po dvajsetih letih vesel
 Oziraš na trud se prestali —
 Mogočen — mogočnejši kakor nekdanj
 Na svetem prestolu caruješ nam zdaj. . .

Zato Te iskreno pozdravljamo Lev,
 Ime Ti proslavljamo slavno,
 Želeč, da ostane neba blagoslov
 Na Tvojih nam delih do poznih rodov!

Jos. Abram.

Povest jednega iz množice.

Spisal Ivan Marin.

Halb zog sie ihn.
 Halb sank er hin —
 Und ward nicht mehr gesehen.
 Goethe.

Ko pride človek v leta, mu stopijo včasih kaj rada mladostna leta pred oči in z njimi v zvezi to in ono, kar je minilo. Taka je tudi z menoj.

Spominjam se prav dobro osebe, ki me je takrat kaj živahno zanimala, in ki mi je pozneje v viharju mladosti prešla iz spomina.

Bilo je tako-le.

Kakor znano, ne živi slovenski dijak na Dunaju v sijaju, tem manj, ako nima od doma prav nič podpore. V takem bornem stanju pretakne vse kote, da najde obednico, kjer se kosi „veliko in po ceni“.

Jaz sem se zatekal v „ljudsko kuhinjo“, kjer se kuha za nižje ljudstvo, za proletarijat.

Nekdanj stopim v obednico pred poldnem, ko še navadno ni vse zasedeno, ker še ni delavskega ljudstva iz tovarn. Bilo je pred božičem. Snega ni bilo, pač pa oster mraz in že več dni silen veter, ki je človeku pretaknil vse luknje na obleki, da je zeblo do kosti.

Pred blagajno je stalo nekaj bornih žensk in med njimi star mož. Ko je prišel ta na vrsto, da kupi znamko, me je takoj začel zanimati. Mož je bil borno oblečen. Zimske suknje ni imel; na sebi je imel staro, rujvasto salonsko suknjo, ki je namreč nekdanj, Bog ve pred koliko leti, bila v salonu med gospodo, zdaj pa je za največjo silo pokrivala nagoto života. Hrbet in rokavi so se svetili, kakor bi jih namazal s salom za čevlje. Zavratnik je bil ves masten od dolgih, sivkastih las, ki so mejili precej veliko plešo. Srajca ni videla že več tednov vode, kar se je kaj rozločno kazalo. Mož je bil na prvi pogled jeden izmed mnogih, kateri nam prihajajo po velikih mestih pred oči skoraj vsak dan. Moje zanimanje je zbudila čista nemščina, katero je govoril mož. To se mi je čudno zdelo, ker se je močno razlikovala od navadne dunajske govornice.

Mož je kmalu nato sedel za dolgo mizo v kotu. Jaz sem se vsedel njemu nasproti. Opazoval sem skrivaj njegove kretnje. Obraz je bil obraz navadnega starca: naguban, razrit. Dolga siva brada mu je dajala nekak očetovski izraz. Toda takoj sem opazil na obrazu nekaj, kar je precej spremenilo ta izraz. Sem pa tja so se gube na čelu nakrat skrčile in skozi goste sivkaste obrvi je blisnil proti meni tajen ogenj, ki je bil nekaj nenavadnega pri starcu. In v istem hipu se je ves obraz razsvetlil, kakor divja planota v žaru bliska po noči.

Pred seboj je imel neznanec lonček z vročo juho. Hlastno in požljivo so drobile od mraza rudeče roke kruh v juho in vsak padeč kosčka v juho je spremljalo ono tajinstveno bliskanje na obrazu. Iz vseh kretenj sem spoznal, da je mož izstradan kakor lovski pes. In ko je začel z žlico vso jed mešati in takoj nato vtaknil prvi grizljaj v usta, pobesila se mu je glava, da nisem mogel več zreti v obraz. Začel sem se bolj zanimati za svojo jed.

Kar mi udari na uho jedna beseda, katero je izustil neznanec. Pogledam kvišku in vidim, da je starec že pri kraju s svojim obedom. Z jedno roko je segal v hlačni žep, v drugi pa je držal krajcar. Obraz je bil nevoljen in začul sem drugič:

— Prokleta, še jeden krajcar, pa sem dober!

Mož je bil tedaj — Slovenec. Jaz sem bil iznenaden. Že prej se mi je smilil revež, ko je s tako slastjo požiral borno jed. Zdaj pa, ko sem videl, da je moj rojak, smilil se mi je še bolj. Očividno bi si rad kupil še jeden kruh — za večji obed tako ni imel — toda manjkalo mu je krajcarja.

Jaz mu ponudim desetico, — več nisem vzmogel.

— Če se ne motim, vam manjka nekaj in vi bi še radi jedli? —

Mož se je skoraj prestrašil pri teh mojih besedah. Hitro je spravil roko s krajcarjem v žep, pogledal me nezaupno in ob jednom svoje-glavno.

— Vi ste tudi Slovenec? — Saj vas nisem nič prosil! — pristavi trdo, ko položim desetico na mizo, ob jednom pa pogleda poželjivo svetli denar.

No, no, seveda me niste prosili. A jaz vem rečem, da vzemite, ali pa pustite, silil vas ne bom! — sem dejal, vedoč, da so te besede na pravem mestu.

— Pa naj bo. Vzamem, ker ste Slovenec, drugače bi ne, razumete! Jaz ne maram miloščine, — mrmral je v brado, ko je stopal k blagajni. Razločno sem čul: — ta čas že prebijem in prestradam, potem pa bo drugačno življenje! —

Nekaj se mi je zazdelo pri teh besedah. Precej nato je sedel moj rojak meni nasproti z mesom in prikuho. Med hlastanjem in požiranjem ni zinil besede. Ko pa je snedel — snedel je prej nego jaz, — se je vzdignil in mi zamahnil z roko rekoč:

— Servus amice, — révanche! —

Še bolj kakor prve besede, po katerih sem spoznal, da je Slovenec, presenetile so me te, katere je ravnokar izustil.

Prvič: latinščina, drugič: francoščina. Ta dva jezika v ustih takega starca, pričata, da ima mož nekaj v glavi, ali je vsaj nekdaž imel, od česar mu je nekaj malega drobiža ostalo. Torej plačati me hoče za to uslugo! — Čuden starec!

Čez nekaj dni sem ga zopet videl, in zopet je požiral ono borno juho s kruhom. — Jaz sem mu zopet ponudil par beličev. On je vsprejel, a dostavil:

— Mladi človek, jaz vas ne bom pozabil, ko pride oni veliki dan. Vi ste studiosus? —

— Da, na čem me poznate? —

— O, to vprašate, jaz poznam študenta tristo korakov daleč. Jaz sem bil sam nekdaž tak, kakor ste vi, samo tako skromen nisem bil, da bi semkaj zahajal. O, to je bilo drugačno življenje! — Fumus Troes! — — in starec je vzdihnil. Iz obraza pa je zginila ona strogost in na njeno mesto je stopila tuga, globoka tuga, — kakor žalost po izgubljeni sreči.

Nakrat mi je bilo vse odkrito!

Propal, star dijak! — Še nekaj me je gnala radovednost, da pozivem.

— Kaj menite o onem „velikem dnevu“? —

Tužni izraz je kakor blisk izginil z obraza. Prejšnja strogost, oni tajinstveni izraz se je pokazal.

— To je oni dan, vi mladi človek, ko bomo mi zavlada mesto teh-le — pri tem je pokazal na palačo skozi okno.

Tudi drugo sem spoznal; mož je — socialist. —

S starcem sva se sprijaznila. Iz najinih pogovorov sem dobil polagoma sliko njegovega preteklega življenja.

I.

Valentin Doljak je bil slušatelj zdravilstva na dunajskem vseučilišču.

Bil je že preživel dve leti v stolnem mestu, baveč se marljivo s svojimi nauki. Bil je že rezervni častnik, potem ko je preživel jedno leto, predno je šel na Dunaj, pri vojakih.

Stariši so mu živeli na kmetih, kjer so imeli majhno posestvo in otrok, bratov in sestrá Valentinovih, ki so bili še vsi nepreskrbljeni. Valentin je bil najstarejši. Seveda niso mogli podpirati sina, ker so sami sebe in otroke domá komaj preživili. Valentin bi ne bil šel na Dunaj, zlasti ne na zdravilsko fakulteto, ako bi mu ne bil obljubil stric župnik, ki je bil materin brat, da mu pomaga, dokler se ne postavi sam na noge ali pa dobi ustanovo. Stric župnik je začetkom silil na sestrično prošnjo Valentina v duhovski stan, ko pa je uvidel, da nima mladenič za to veselja in nagnjenja, mu je omogočil zdravilske študije, za katere je čutil največ veselja.

Že v peti šoli se ga je lotilo to veselje. Takrat je začel prebirati z največjo vneto naravoslovne knjige, botanične, zoologične in druge take. A ni ga veselilo naravoslovje toliko samo na sebi, kakor v službi in v namenu človeka — v zdravilstvu. Ta stan, — stan zdravnika, se mu je zdel med svetnimi stanovi najvzvišenejši. In to veselje je raslo. O počitnicah, ko je prestal zrelostni izpit, bila mu je najboljša in najmilejša zabava, da je iskal zdravilnih zelišč po hribih in dolinah, da je stikal za krti in mišimi, na katerih je proučaval v mali meri ustroj živalskega trupla.

Najgorkejša želja mu je tlela takrat v srcu, — tja gor na Dunaj, kjer se posveti z vso dušo „svoji“ vedi. — Ta želja se mu je izpolnila, dasi ni bilo starišem po všeči. —

Valentin je bil torej že v tretjem letu na Dunaju. Stanoval je pri revni čevljarski družini v devetem okraju. Stanovanje je imel res po ceni, toda bilo ni nič kaj prijetno. V prednji sobi večno kričanje in cviljenje otrok, na drugi strani pa enakomerno zbijanje in žvižganje čevljarjevo

mu ni dalo miru. Letos je imel namen javiti se k prvemu rigorozu. Treba je bilo torej prijeti se učenja z vsemi močmi, ako je hotel, da ne vrže časa in petdesetaka v vodo.

Jako rad bi se bil preselil kam drugam, kjer bi imel mir. Toda smilila se mu je uboga družina, ki je krvavo potrebovala denar, kojega ji je vsak mesec odštel. Jedenkrat je že odpovedal stanovanje; drugo jutro pa pride k njemu, ko je bil še v postelji, gospodinja, srednje starosti žena z mnogimi otroki, da naj še ostane. Vpraša ga, kaj mu manjka, kaj mu ne ugaja, in da vse stori, kar želi. — Kaj je hotel družega, nego, da ostane. Teden dni na to je bilo res v prednji sobi mirno. Otroci so stopali po prstih, le sem pa tja je najmanjši paglavček zajokal, toda mamka ga je z vsemi mogočimi sredstvi tolažila, dokler se ni umiril.

Drugi teden nato je bilo pa zopet pri starem. Pozabili so i otroci i mamka da želi „gospod doktor“ miru.

To se je ponavljalo več mesecev. Med tem pa je pritiskal čas, ko bo delal skušnjo. Bilo je spomladi in gorkota se je vrnila v naravo in njegovo sobico. Slednjič odpove odločno stanovanje.

Lepega dne — bilo je zadnje dni meseca aprila — napoti se Valentin po mestu, da si poišče primerno ceno stanovanje. Nebo je bilo temno modro, neskončno milo-spomladansko, zrak prozoren in lahak, solnčni žarki pa so kakor nagajivi razposajenčki plesali po oknih visokih hiš, katere so odpirale hišine. Dunaj je ves oživel, kakor velikansko mravljišče, ko skopni sneg raz njega. Na cesti je mrgolelo sprehajalcev, zlasti pa otročjih vozičkov, v katerih so vozile mestne gospe s pestrnami svoje otročiče na toplo solnce, kakor skrbne mravlje svoja jajčka.

Valentinu je bilo tudi toplo pri sreč. To mrgolenje mu je ugajalo. Zdaj pa zdaj postane pred vratmi, kjer je stalo z debelimi črkami naznanilo, da se oddaja v najem kabinet „solidnemu gospodu“. Dasi je bilo mnogo lepih sobic, ni nikjer pogledal in povprašal.

Konečno dospè v kratko, tiho ulico osmega okraja. Na vratih visoke, elegantne hiše stoji „kabinet“.

Valentin stopi po stopnjicah v tretje nadstropje. Pri vratih s številko 41 pozvoni. Pride mu odpret priletna, precej rejena ženska.

Ko pove, kaj bi rad, prosi ga žena dvorljivo, naj se potruzi pogledat sobico.

Sobica ni imela posebnega vhoda. Moralo se je skozi drugo sobo. Valentin je površno pogledal po sobi, skozi katero ga je peljala, in se mu je zdelo prijazno. Okna bila so na cesto in toplo solnce je sijalo skozi snežno bele zastore. Oprava ni bila ravno najmodernejša, toda tudi ne stara. Bilo je prav domače v sobi, — tako se je zdelo Valentinu.

No sobica, radi katere je prišel, ni bila nič manj prijazna. Bilo je vse tako čedno, odeja na postelji, prt na mizi in zastor pred oknom, kakor ni bil navajen v prejšnjem stanovanju.

Tudi žena mu je ugajala. Prijazno — kakor znajo Dunajčanke — mu je na široko razkladala vse, kar je hotel ali ni hotel vedeti. Pravila mu je, da ga ne bo nihče motil, da je sama in da ima še hčer, ki je v neki veliki prodajalni.

Ker je bila stanarina primerno nizka, je vzel sobico. Gospodinja mu je povedala svoje ime — zvala se je Bohaty — in mu naročila, naj pride, kadar se mu zljubi.

II.

Prvega maja je najel postreščeka, da mu je prepeljal kovčeg v novo stanovanje. Bilo je malo pred poldnevom.

Gospa Bohaty ga je sprejela ljubeznivo in hitela brisati mizo in stole, kjer bi se morda držal še kak prašek. Govorila je z njim le nemško, dasi je bila rodom Čehinja in ji je Valentin že jedenkrat povedal, da razume češko.

Bila je že več let vdova po poštnem uradniku. Pokojnina seveda ni bila velika in zato je služila hči v prodajalni kot blagajnica.

Valentin je uredil nato svoje stvari. Perilo je izložil lepo v omaro, istotako tudi obleko. Knjige pa je postavil na pisalno mizo. Razen učnih knjig imel je še nekaj leposlovnih. Iz srednjih šol je ohranil Odisejo in Vergila, ki sta mu — zlasti prva — najbolj ugajala izmed vseh romano-piscev in pesnikov vseh narodov.

Pogosto vidimo v življenju, da se mož, ki se je posvetil z vsemi močmi in z veseljem predmetu, ki bo tvoril poklic njegov in stan v bodočnosti, ne zanima prav nič za druge stvari. Dà, on prezira celo druge discipline in povzdiguje svojo v nebo. Valentin je bil pa v tem izjema. Dasi se je bil udal z vso dušo zdravilstvu, — vendar ni izgubil zanimanja za druge stvari, kakor politika, leposlovje itd. —

Valentin je sedel k mizi in se začel učiti, čuteč v sebi novo veselje in moč, ko je našel lepo mirno stanovanje.

Čez dobro uro ga vzdrami iz učenja nežen glas iz prednje sobe. Bil je lep blagodoneč in mil alt-glas. Valentin je takoj uganil, da je prišla hči gospe Bohaty domov, ko je pogledal na uro. Bilo je poldne.

Da bi ju ne motil pri kosilu, sklenil je oditi kosit.

V prednji sobi ni bilo nikogar, pač pa v kuhinji. Valentin je pozdravil mater in hčer, ki se je sukala krog ognjišča in stikala po loncih. Bila je z obrazom od njega proč obrnjena.

Na njegov pozdrav okrene glavo in ga pogleda čez ramo. V tem hipu pa se oglasi gospa Bohaty:

— Gospod Doljak (naglasila je Dóliak) to je moja hči Mařenka.

— Imam čast, se klanjam — govoril je Valentin, ko se je obrnila gospica Mařenka s polnim obrazom in životom k njemu. Pred njim je stala precej visoka deklica razvitega telesa, čez pas precej široka. Ni bila kaj vitka, toda obraz! Obraz je bil tip krasote. Lica so bila bleda — toda ne preveč, — koža skoraj prozorna in nežna. Nos je bil lahno zakravljen toda ni bil orlovski. Oči pa so bile črne in svitle, v njih se je zrcalila bistroumnost in nekaka hladnost. Čelo visoko in belo kakor čelo Afrodite iz mramorja. Lase je imela kostanjeve in ovite v podobi velikega svitka krog glave.

Bila je res krasna prikazen. No, Valentin je pogledal ta obraz, pogledal v oči in skoraj je videl svojo podobo v teh velikih očeh. Hitro je obrnil proč pogled. Mařenka je gledala malomarno — bilo je vsaj tako videti in Valentinu se je zdelo tako — na mladega moža pravilnega, prikupljivega obraza z lepimi rujavimi brkami.

Valentin se je nato obrnil do gospe in ji hvalil sobico. Med tem pa je Mařenka odstavila lonec od ognja, da je zašumel krop padajoč na razbeljeno ploščo. Potem se je Valentin poslovil.

Zunaj pred vratmi pa je zamrmral:

— Punica je ošabna, prav ima. —

Na to pa je začel misliti, kam bi šel kosit.

III.

Drugo jutro je spal Valentin precej dolgo. Ko se zbudi, začuje že glasno govorjenje v prednji sobi. Solnce je sijalo skozi zastor pri oknu.

Ko se misli vzdigniti iz postelje, potrka nekdo lahno na vrata.

Hitro se pokrije z odejo. Vrata se odpro malo in iz odprtine se pomoli glava, — bila je ona glavica, katero je večeraj občudoval.

— Je dovoljeno? Prosim obleko in obutal. —

— Prosim, ondi na stolu pri oknu, čevlji so pa tu — odvrne Valentin. Začudil se je, da pride gospica obleko iskat, česar bi pri nas na Kranjskem, recimo v mestih ne storila nobena deklica, katera nosi klobuk in jo nazivljejo „gospico“. Bilo ga je malo sram in neprijetno ga je dirnilo, ko je stopila Mařenka v sobo in vzela hlače pri oknu, nato pa se približala postelji in pobrala čevlje. Toda dejal ni ničesar. Ko se je pripognila tik postelje, zasvetila se je izza čipk belina vratu in on je nehote vpri pogled na lepi svitek las. Zravnavši se bila je rudeča v obraz in hitro — ne pogledavši ga — se je obrnila in izginila pri vratih.

Valentin je zrl za njo. Dekličina priprostost mu je ugajala, — a obraz, ta obraz mu je ugajal še bolj. Toda nakrat se udari po čelu in vzklikne pol-glasno :

— Tepec! Kaj gledam za to žensko! Ta je zame tuja. — V spomin mu je prišla druga ženska podoba.

— Tine, pazi se! — mislil je sam pri sebi. Živo je začel premišlevati o preteklosti, o dogodkih, ki so se godili pred letom dni. V tem je vse pozabil — pozabil, da je treba vstati. Začuje drugič trkanje.

Mařenka prinese oznaženo obleko in čevlje, katerih pa ne postavi k postelji, marveč k oknu, ki je bilo bliže vrat.

Valentin pa je pogledal na tablo, ki je visela nad posteljo. Bila je slika angelja varuha, ki vodi čez ozko brv nad potokom otročiča. Zagledal se je v sliko in ni čutil, kako se je obrnila Mařenka proti postelji s hladnim obrazom, potem pa odšla.

IV.

Bila je nedelja. Valentin se je vrnil še pred poldnem domov. Ko je stopil v kuhinjo in potem v sobo, je zapazil, da so vrata njegove sobice priprta.

Stopivši bliže, videl je skozi odprtino gospico Mařenko pri njegovih mizi. Bila je sklonjena čez mizo in pregledovala je knjige. Gospodinje ni bilo nikjer.

Valentin ni stopil v sobo, temveč nehote je obstal pred vrati. Tiho je opazoval deklico, ki ni prav nič slutila, da jo je zasačil „Zimmerherr“.

Včeraj je hotel potom razuma in logike premagati se, da bi ne gledal mladega dekleta, ki mu je ugajalo, kajti v srcu je čutil neprijetno čustvo, kakor bi storil majhen zločin, ako jo je pogledal. Danes pa je zrl na lepo postavo kljubovalno, češ: norec si in boječnež.

Čakal bi tako-le pred vrati Bog ve koliko časa, ako bi si Mařenka ne bila že ogledala vsega in nezadovoljno naloživši knjigo vrh knjige obrnila proti vratom. Rudečica jo polije čez in čez in mala zadrega se je poloti, ko stoji Valentin med vrati in gleda nanjo ves zatopljen — Bog ve — v kaj. Toda takoj stopi naprej in izpregovori:

— Oprostite, gospod Doljak — glas je bil pol zmeden pol kljubovalen, češ: kaj mi moreš? — sem pogledala, če je že prah obrisan po opravi. —

Menda je čutila, da je ta laž kaj neverjetna, in da je Valentin vse videl, zato je hotela hitro smukniti mimo njega. Valentin pa je dejal prijazno, vesel zadrege deklice:

— Prosim, gospica, kaj bi se opravičevali, saj smete pregledati moje knjige, ako se Vam le ljubi. — Zadnje besede so bile malo najivne in to je dobro čutil.

Mařenka pa je še bolj porudela in odhitela v kuhinjò. Dobro se ji je zdelo, da je Valentin prijazen in da ne čuti, da bi jo lahko pokaral ali izrazil svojo nezadovoljnost.

Valentin se je lotil učenja. Pa prejšnja zbranost duha se je zmanjšala. Zdaj je vsak čas poslušal, kaj se govori v prednji sobi. —

Popoldne je našel Mařenko samo. Mama je odšla, kakor je zvedel pozneje, k neki svoji prijateljici. Mařenka je sedela pri mizi in imela citre pred seboj. Poskušala je strune, pa videlo se je na prvi pogled, da se šele uči.

Valentin je bil dober citrar. V prvi mladosti že mu je kupil stari župnik citre za god in mu priskrbel učitelja. Tekom let se je izobrazil popolnoma v citranju. Na Dunaju pa ni imel citer; prodal jih je bil, ker se mu je zdela potrata časa, da bi citral.

Ko je videl Mařenko pri citrah, ga je prijelo čudno veselje do njih, in začel je:

— Vi citrate? Prosim, da mi dovolite, da poslušam malo. —

Mařenka je potegnila naprstnik s palca in se obrnila:

— Od mene bodete malo čuli. Jaz Vam dovolim, ali čuli ne bodete ničesar. —

— Pa zakaj ne, če dovolite? —

— Ker nič ne znam. — In zvonko se je zasmejala.

To je vedel Valentin že prej.

— Pa dovolite, da poskusim jaz malo? —

— Vi znate citrati? —

— Nekaj malo. —

— O, prosim, tu imate naprstnik, tu je ključ — strune pa še niso ubrane, jaz jih ne znam. Se šele učim. —

— Imate učitelja ali učiteljico? —

— Ne prvega, ne druge, — jaz se sama učim. Ne maram, da bi me kdo poučeval — je pristavila malo ponosno.

— Torej prosim, zaigrajte kaj. Jaz imam citre strašno rada. Veselje sem dobila, ko sem poslušala koncert v „citraskem klubu“. In srčno želim, da bi kdaj znala. Pa tudi bom znala. —

Valentin je nataknil naprstnik na palec. Mařenka je vstala, primaknila stol k mizi in postavila citre predenj.

— Tako, gospod Doljak, prosim. Not nimam nobenih, to-le šolo imam. Morda je kaj notri. Pa saj znate vi brez not lepe pesmi, jaz vem, da znate. —

Par krepkih udarcev in Valentin je zaigral: Kde domov můj? Ko je bil čez nekaj taktov, vzklikne Mařenka:

— To je pa češka pesem! —

Valentin ni odgovoril. Mařenka je začela tiho peti. Ko je prišel do mesta: A to jest, ta krásná země, země česká — tedaj je privrel iz njenih prs poln glas.

Valentin je bil ves omamljen. Še nikdar se mu ni zdela ta pesem tako krasna, tako polna čustva, kakor danes. Na koncu je Mařenka živahno zaploskala in vzkliknila:

— Bravo, gut, ausgezeichnet! —

Obraz ji je žarel in oči so se ji navdušeno svetile. Ona mrzlost je izginila z obraza in iz očíj.

Valentin pa je bil ves zamaknjen v citre. Glas Mařenkin ga je omamil.

— Vi znate izvrstno pevati. Zapojte celo pesem in jaz vas spremljam. —

Mařenka je živahno pritrdila. „Kde domov můj“ se je oglasil iz nova. Sem ter tja je padel Valentin z basom v nežni alt pevke. —

Po tem koncertu se je razvil živahen pogovor. Valentin je vprašal Mařenko, ali zna češko. Ko mu je pritrdila, jo je prijateljsko „prijel“, da naj govori z njim češko, in se „pritožil“, da neče gospa mama tega storiti, dasi jo je že prosil.

— Mama neče govoriti češko, ona tudi z menoj govori le nemško. Jaz bi bila že pozabila svojega materinega jezika, ako bi ne občevala s prijateljicami češko. —

Valentin je rahlo, prijateljski pokaral, da to ni „povsem“ prav, čemur je Mařenka pritrdila.

Na to se je nadaljeval koncert. Valentin je s čudno vnemo igral in preigral vse znane pesmi, tudi slovenske. Mařenka je pela, kar je znala, proti koncu tudi pesmi, katerih še svoj živ dan ni čula. —

Prišla je gospa Bohaty. Ko je vzrla Valentina pri citrah, se je vzradostila:

— Ah, gospod Doljak, vi znate citrati?

In kako lepo — je odgovorila sama sebi — moja Mařenka se tudi uči. In vsak način je hotela citre, in jaz sem jih kupila. — Prosim zaigrajte še kaj, da bom še jaz čula! — Mařenka je nasvetovala „Kde domov můj!“. In tretjič se je pela češka himna.

Gospa Bohaty je bila vsa blažena. Čudila se je Valentinu, še bolj pa svoji Mařenki. Ko je bilo končano, je imela solzne oči in dejala je:

— Ah, vi igrate krasno, gospod Doljak. Kje si pa ti vzela svoj glas, Mařenka? Nisem vedela, da znaš tako pevati? — čemur se je Mařenka na glas zasmejala in odvrnila:

— Ti še marsičesa ne veš, mama! —

— Gospod Doljak, vi pa morate mojo Mařenko naučiti, da bo ravno tako igrala kakor vi. Kaj ne dragica? —

— Gospod Doljak se gotovo neče mučiti in ne utegne — je odvrnila hčerka.

— Prosim, ako želite, storim vse. —

Zinil je pol iz uljudnosti pol pa iz veselja. Mařenka je utihnila. Obraz ji je postal resen. S prsti je preobračala „citrarsko šolo“. Nato pa je obrnila oči v Valentina, in njemu se je zdel ta pogled čuden, globok, neumljiv, vendar — ne mrzel.

— Dobro, jaz sprejem Vašo ponudbo. — Pred malo časa je povsem drugače govorila.

Gospa Bohaty je bila zopet vsa blažena. Zmenili so se, da „bodeta imela šolo“ vsako nedeljo. Mama je ljubeznivo in skoraj otročje poučevala hčer, kako se naj poprime te „sladke godbe“, kakor bi imela pred seboj desetletno punico.

Nato pa je odrinila v kuhinjo, da skuha kave. Med tem sta bila mlada človeka zopet sama. Valentin se je čutil prijatelja napram Mařenki, ki je postala njegova učenka. Ona mrzlost je izginila z Mařenke, in prijateljsko, dasi ne intimno, je začela razkladati svojo prvo mladost, katero je preživela v Pragi. Valentina se je prijela slovanska navdušenost pri tem imenu, začel je široko razkladati, da je Slovenec, da sta torej — brat in sestra. Ta sklep mu je nehote prišel iz ust in menda še globlje. Na njegovo začudenje je Mařenka temu pol resno pritrdila.

Potem sta se menila v češčini. Mařenka se je sem ter tja zasmejala, ko je Valentin obliko napačno izgovoril. Izgovarjanje besed ji ni bilo nikakor po všeči.

— Vidim, da vas bom morala naučiti češčine. Ako hočete, bom pa jaz vaša učiteljica? —

Tako in slično govorjenje je trajalo do večera. Jako živahno in prijateljsko je bilo, ko je prinesla gospa mama kavo in s svojo pričujočnostjo razširila pomenek tudi na druge stvari.

(Dolje pride.)

Mornarska pesem.

ot trépetni valovi
Mi ne mirujemo
In s solncem in z vetrovi
Vse prepotujemo.

Naš otec to je morje,
Mogočni car sveta,
Prijatelj naš obzorje
In svetlá luč neba.

Ej barčica kot strela
Je mamica skrbna,
No ljubica vesela
Je pot na kraj sveta.

Kak plámeno, ognjeno
Nas vsi ti ljubijo!
V palačo nas peščeno
Še kdaj zasnubijo.

L. Pintev.

Ko še naš je bil ta svet...

(Ob beneškem obrežju.)

V kraje južne duh mi plóve,
Na beneško tjà obal;
Bíti čujem v breg valove,
Vdarja mórja val ob val:
„Oj obrežje krasno,
Ti slovensko nisi več!“

Morje kot nekdam živahno:
Pride brod, odide spet.
Z oljk gozdičev vetrec lahno
In žalobno veje v svet:
„Oj ti morje glasno,
Saj slovensko nisi več!“

Zrém palač kot nekdam morje,
Stolpič mnog v nebo kipi;
Oj čaróben to prizor je:
Marmor s kipov se blesti:
„Oj Benetke krasne,
Ve slovenske niste več!“

Sreče ni... Ljudij obrazi,
Ki moj duh jih v mestu zre,
Le bolesti so izrazi:
Jadno trop za tropom spe:
„Množice ve glasne,
Saj slovenske niste več!“

Šumno kot nekdam življenje
Vlada ob obrežju tod;
Tvoje na uho vrvenje
Bije mi, o tuji rod!
„Oj ti narod borni,
Saj slovenski nisi več!“

Kje, o kje so prošli dnovi?
Kje si, kje slobode kras?
Čuj odzivajo duhovi,
Votlo širi njih se glas:
„Bili kdaj so časi zorni,
Ko še naš je bil ta svet!“

Fr. Kralj.

List iz življenja Kavčevega Jerneja.

(Po zanesljivih virih sestavil J. Š.)

Dolg kakor kozolec, suh kakor zemlja sredi suše, dolge roke, ki mahajo ob obeh straneh telesa kakor dvoje ogromnih nihál, — suh, rumen, obrit obraz, pod zakrivljenim nosom rudečkastorumene, debele brke, ušesa, dvema velikima krlhljama ne nepodobna, neumnozročje, sive oči, — pa imate precéj verno sliko Kavčevega Jerneja. Vse njegove lastnosti, telesne kakor tudi dušne, so bile tako krepke in razvite, da je prišel njih lastnik radi njih v pregovor. Če je hotelo dekle povedati, da je ta in ta prav dolg, ali prav suh, vedno je pristavilo kot vzorec: prav kakor Kavčev Jernej. Ta je bil neroden in neokreten kakor Kavčev Jernej, drugi zopet tako neumen in prismojen kakor Kavčev Jernej; skratka: Kavčev Jernej je bil oseba, kateri je dal Bog lastnosti, ki so služile hudobnemu svetu kot merilo.

Na malem holmu nad vasjo je stala na lepem, razglednem mestu hiša, ki je bila tri in pol koraka dolga in tri korake široka. Stavbenik si ni kaj hudo belil glave, ko je sestavljal njen obris, ali ga pa še nič naredil ni. Lastnik, ki je bil najbrže tudi stavbenik, je bil ali preskop, ali je pa imel svoje pomisleke, da bi napravil hišo iz opeke ali kamenja; hiša je bila iz lesenih tramov zbita in jako stara, kar so pričali rujavi, okajeni, razpokani tramovi, polovica dimnika nad črno, z mahom porasteno slamnato streho, špranjasta vrata, viseča na dveh zarjavelih kaveljih, kakor levi razbojnik na križu. V veži, korak široki, je stalo borno ognjišče z nekaj oškrbljenimi piskri in skodelicami; v čumnati, v katero je prihajala dnevna luč skozi dvoje, šivankinemu ušesu podobnih okenc, je bilo pripravljeno za počitek dvoje nizkih, bornih postelj; na ilovnatih tléh stala je še kruljava miza, kos zelene peči in stol jedinec s predrtim sedalom. V kotu visel je po stari kranjski navadi križ, s pajčevinami preprežen. Nasproti vežnemu vhodu vodila so nizka vratica v nizek hlev, ki pa je bil prazen. Iz hlevca se je prišlo na čudovit način pod milo nebo na „vrt“. Ta je obsegal nekaj hrušk in češpelj, kojih sadovi so redoma izginili z vej prej nego so sami hoteli.

Ta „hiša“ — kakor je bajto sam nazival — z „vrtom“ vred bila je neomejena last Kavčevega Jerneja. Poleg vrta imel je njivico, na kateri je rasel prekljast fižol in krompir — pristni ribničan. Dobil jo je v najem od gospoda beneficijata.

Sosed Jernejev je bila na jedni strani stara osobenica, ki je dobila od grajsčinske gospé majhno, zidano hišico v last, kot nagrado za njena dolga službena leta. Jernej je gledal hišico vedno nekako zavidljivo po

strani; primerjajoč jo s svojo kajžo, si ni mogel kaj, da bi ne zamahnil z roko in nevoljno pomajal z glavo. Sosed proti vasi mu je bil beneficijat, kar si je štel v veliko čast; ne malokrat je zatrdil ponosno: Jaz sem gospodov sosed!

Kavčev Jernej ni bil šam v svoji „hiši“, imel je tudi mater pri sebi, ki je bila stara, plešasta, sključena, na pol slepa, obraz le: žile, kost in koža. Oskrbovala je svojega štirintridesetletnega Jernejčka, mu kuhala kašo, krompir, fižol in zelje, prala srajce, hlače in višnjeve, odrte predpasnike, opravljala poljsko delo, t. j. sadila krompir in fižol, okopavala krompir, pulila plevel, če je trebalo in potrgala stročje, kadar je bilo čas za to, da je skuha Jernejčku in sebi. Seveda Jernejček ji je včasih pomagal pri težavnem delu, toda le včasih, ker on je bil, kar sem pozabil povedati, prav za prav ex professo zidarski pomočnik.

Ko je bil Jernej pri ljudeh še Jernejček, — pri materi je bil še sedaj, — bival je z materjo, — očeta ni poznal, če so mi prav povedali, — v kake dve uri oddaljenem obrežju — v Svetem Večerju. Bil je pri teti, ki je imela hišico in denar. Ker ni bilo upati, da bi se lotil Jernejček, ko odraste, kake velike kmetije, dale sta ga mati in teta v vas k mojstru Škratu, da ga izučí v lepi umetnosti zidanja.

— Vidiš, Jernejček, le nikar ne jokaj, se boš veliko lepega naučil, pa boš cerkve zidal, take, kakoršna je v vasi! — tolažila je Kavčevka svojega štirinajstletnega Jernejčka, ko se je držal za materin predpasnik in milo jokal, trdno prepričan, da mu bo umreti na katerikoli nasilni način, ko pride k tujim ljudem.

Škrat ni kaj rad vzel Jerneja, predno ga ni videl; ko ga je pa mati pripeljala na ogled, bil je takoj pripravljen sprejeti ga v svojo šolo. Jernejček je bil za glavo višji od matere in za prst manjši od Škrata, ki ni bil majhne vrste.

— Ta bo pa nosil kakor mula! — sklepal in računil je Škrat na tihem, na glas pa je dejal Kavčevki:

„Kaj pravite, mať, ali ne bo prešibák? Pri našem poslu treba korenjakov.“ — Jernejček je moral nato vzdigniti vpricho mojstra Škrata lesen zaboj z raznim železjem, orodjem itd., ki ni bil ravno lahek. Nato ga je sprejel Škrat v svojo krdelce.

Odslej je nosil Jernej z višnjevim, apnenim predpasnikom in zavihanimi rokavi malto v škafih. No, in pri tem je tudi ostalo. Jernej je nosil leta in leta malto Škratu in njegovim pomagačem. Da bi se kaj več naučil, ni imel pameti, nosil je pa kakor mula. Teta mu je umrši zapustila nekaj stotakov; Jernej je bil takrat že špekulacijska duša in je odkupil to bajto na hribu. Tedaj je postal mogočnejši. Malte ni hotel

več nositi, seveda: posestnik — pa bi malto nosil! Kaj takega še ni bilo čuti. Toda kmalu je uvidel, da mu je božjakov kaj treba, in zopet je jel hoditi z apnenim predpasnikom in ravno takim licem in škaфом v roci. Denar pa je skrbno spravljaj na stran, zavijajoč ga v umazano ruto, katero je polagal v hlevcu v kotichek, kjer je bil zagotovljen, da ga mu nihče ne ukrade.

Vedno je upal, da se mu posreči spraviti skupaj nekaj stotakov, in potem bo prezidal bajto v kamenito, z opeko krito hišo, napravil ograjo krog vrta, kupil njivo in kravo itd., — sploh vse bo storil, kar se da storiti z nekaj stotaki.

Še nekaj družega vem od Kavčevega Jerneja.

Do štiriintridesetega letā mu niso bile mari ženske, v štiriintridesetem letu pa je začutil nakrat v srcu nekako praznoto, kakor je čutil vsak dan v želodcu, predno je zvonilo poldne. Stara Kavčevka je bila vesela, videč druge fantine, kako se ženijo, njen Jernejček pa se ne zmeni „za to posvetno reč“. Toda zdaj, ko so mu nad čelom in na sencih že izpadli lasje, prišla mu je ta neumna briga v glavo. Doslej je bil Jernej v tej jedini zadevi še pameten, odslej pa so se mu še ti delci možganov preobrnil, ki so stali po koncu.

Poprej se ni zmenil niti za Micko, niti za Marjano, naj je bila še tako lepo dekle, kakor da bi bil slep! Dekleta so imela pred njim mir; zato so ga pa tudi vedno dražila z vprašanjem: Kdaj se bo oženil in katero bo vzela? — na kar je Jerneja prijela neznanska jeza in ostro je vsakokrat odvrnil: kaj je njim mari, in da ne vzame nobene izmed njih, ker so prerevne in pregrde. On je posestnik, dela, kar hoče, je redno dostavil.

Zdaj pa je začel sam pogledovati za njimi. Zvečer, ko se je vračal od dela, krenil je, če je bilo le količkaj mogoče, čez trg mimo vodnjaka, kjer je bil v mraku shod deklet. In prijazno smehljajoč se — njemu se je vsaj tako zdelo, dasi je bilo bolj neumno nego prijazno, — je pozdravil vselej: Bog daj dober večer, dekleta!

To pohajanje je postalo tako redno, da so dekleta že naprej vedela, da pride. In koliko so reveža mučile! — Dobro, da ni niti čutil, niti vedel! — Vse so preobrnil na njem: noge, roke, nos, oči, vse, vse! Sreča za nje, da se Kavčev nos in drugi udji niso zmenili za opravljanje, ker njih gospodar bi se strašno ujezil in jih v svoji trmoglavosti in nepremišljenosti prav gotovo strašno ozmirjal, na to pa sklenil, nikdar več ne iti v mraku mimo vodnjaka. Toda Jernej ni ničesar slutil.

Bilo je poldne. V veži na ognjišču se je kadila v oškrbljeni skledi kaša v mogočnih oblakih, tako da se je s težavo razločil poleg ponižno stoječi pečeni krompir, ki se sicer ni kadil, toda imel je precej toplote.

V čumnati pri pol odprtih durih pa je sedel na razkopani postelji Jernej. Dolge noge je imel tužno podvite, da so segale pete globoko pod posteljo, glava je visela kakor brez življenja na prsih (na prvi pogled se je zdelo, kakor bi bolh iskal za srajco), in v rokah je tiščal nekako pisanje. Na drugi postelji pa je sedela mati, stara Kavčevka, tiho, komaj dihajoč in zrla na svojega revnega Jernejčka.

Kar vzdigne Jernejček glavo, iz prsi privre mu dolg, bolesten vzdih, kakoršni so lastni hudo nesrečnim in obupanim ljudem. Oči je obrnil v strop in molčal.

Kavčevka je dolgo že tako sedela, ne upajoč se motiti sinčka v globoki tugi; toda radovednost jo je grozovito mučila. Tej lepi lastnosti se je še košček materine skrbi priklopil. „Bog nebeški vedi, kaj mu je; pa ga vendar ne lomi božje! To ne more biti — se je pretrgala v mislih, — lani sem videla Vrbančelo, ko jo je metalo božje. — — — To je kaj družega, Mamka Božja, kašica in pa krompirček bo ves mrzel! Za vse rada bi ga ogovorila in ga vprašala, kaj je na onem-le pisanju, katero je davi berič prinesel, toda vedela je, da bi Jernejček zarentačil nadnjo, ker se je, če je bil slabe volje, na vse jezil, tudi na mater in ji očital, da je premalo kuhana jed, da je on gospodar hiše, da on kruh v potu svojega obraza služi in še več takih stvari, kar je Kavčevka vse molče nase vzela k večjemu sv. Jerneju potožila, da naj svojega in njenega Jernejčka v boljšo voljo spravi.

Ko pa le ni dal glasu od sebe in so oblaki kašice postali manjši, ohrabrila se je in dejala tiho:

— Jernejček, ali ti je slabo? Pa pojdi lež! —

Zoper njeno pričakovanje se je Jernejček takoj omečil in odvrnil z visokim, skoro jokajočim glasom:

Mač, v vojsko me hočejo, v vojsko! — in glava mu je padla brez življenja na prsa.

— Ježiš Marija, Ti nam pomagaj, — ali prav slišim? — V vojsko? Jejmine, kam boš revček šel, ko si tako bolehen . . . In kaj bom jaz počela brez tebe? Hiša bo prazna, Škrat te bo tudi pogrešal. O Mamka Božja, kaj nam vse pošljejo! — Pa te bodo vstrelili — o Jernejček; in Kavčeva mati bi gotovo še nekaj časa stokala, če bi ji ne padel pogled na kašo.

— O, kako moraš že biti lačen, boš jedel kašico pa pečen krompirček? — in vzdignila se je s postelje ter drsala k ognjišču. Par minut

nato je sedel Jernej na polomljenem stolu ter hlastno zajemal kašo. Mati pa se je skobacala nazaj na posteljo ter opazovala svojega Jernejčka.

Popoldne ni šel Jernej k Škratu malto nosit. S žalostnim obrazom je izvlekel izpod postelje podkovane čevlje, vzel v veži cunjjo in vestno odrgnil dvamesečno blato z njih. Kavčevka pa je drsala z objokanimi očmi krog ognjišča in nekaj delala.

Tako je minilo popoldne.

Drugo jutro pa je Jernej vstal na vse zgodaj, obul na golo nogo očiščene rujavo-črne čevlje, oblekel nedeljsko srajco, telovnik in suknjo, snel se stene veliko žepno uró, ki je radi varnosti počivala v kovinski škatljici in ki je bila po mnenji Jerneja od samega, čistega srebra, kakor svečniki pri velikem oltarju v župni cerkvi, — podedoval jo je bil od rajnice tete, — in jo varno in previdno vtaknil v levi žep telovnika. Nato je stopil v hlev v imenitni koticék, vzel izmed kamenja ruto, spustil nekaj iz nje v desni žep telovnika, preštel tiho vso imovino, lepo in skrbno zopet nazaj zavil in vtaknil na prejšnje mesto.

Spraznivši še skledó nezabeljenih krompirjevih žgancev, poiskal je ono nesrečno pisanje, vtaknil v malho suknje in hajdi v mesto, kamor mu je bilo v pisanju zapovedano priti.

Kavčevka je še nekaj časa slonela ob vhodnem stebru, dokler ni Jernejček zavil za sosednim beneficijatom navzdol v vas. Potem pa je na glas zajavkala, drsajoč na posteljo, njeno običajno prebivališče:

— O sv. Jernej, njegov patron in sv. Boštjan, ki so te neusmiljeno obstreljali, dajte, da ne bodo Jernejčka vzeli na vojsko! — In ne dolgo potem, so rožljale lesene jagode med velimi prsti. Jernej je šel v Ljubljano.

Ko je stopal z dolgimi koraki skozi vas, obšlo ga je, kakor nekako ganotje, in neka neizrekljiva žalost se je polastila srca, ko je pogledal nazaj na hrib in videl svoje posestvo, ki je bilo v vshajajočem solneču kaj siromašno videti, toda v njegovih očeh je imelo zdaj še večjo vrednost. Oh, naj ga vzamejo v vojake, morda ne bo nikdar več gledal tako-le svoje hiše in, kar je še mnogo hujše in na kar še pomisliti ne sme, vse njegove nade in sanje o zidani hiši z opeko kriti bodo na mah uničene. Menda mu ne bomo šteli v greh, da je obrnil pri tej grozni misli rokav pražnje suknje, zamahnil z roko in potegnil čez oči, tako da je bil rokav moker, oči pa tudi.

Ko je pa prišel na postajo ter sedel v čakalnici na klop, se mu je nekoliko olajšala žalostna duša. Videl je namreč dva vojaka prostaka, ki sta se pogovarjala. Bila sta na dopustu in zdaj namenjena v Ljubljano.

Jernej je mislil, da so vojaki vedno objokani in žalostni; saj videl jih še ni veliko, v Ljubljani je pa bil zadnjikrat, ko je bila rajnica teta tako dobra, da ga je sabo vzela, ko je bil star štirinajst let. — Zdaj pa vidi, da se vojaka smejeta, kakor drugi ljudje, kadar so veseli. In to ga je nekaj potolažilo.

Kmalu je sedel v železničnem vozu. Pritisnil se je k oknu, da bi videl, kako letijo mimo njega drevesa in njive in hribje. Saj se že dvajset let ni vozil na tem hitrem vozu; pozabil je skoraj, kako se sedi v njem. Čez jedno uro pa se je voz ustavil in Jerneju ni preostajalo drugega, nego skloniti svoje dolge noge in skobacati se iz voza za drugimi. Prav žal mu je bilo, da je že konec vožnji, mislil je, da se bo celo dopoldne vozil. Ej, kako je pa tudi prijetno sedeti tako-le v kotu in gledati kozi okno v bežeči svet! — Toda vse mine.

Ko je stal Jernej pred kolodvorom, ni vedel, ali bi šel naravnost po Kolodvorskih ulicah, ali proti Dunajski cesti, ali pa na nasprotno stran. Toda kaj bi se mučil, saj vedó ljudje, kje je vojašnica! Vprašal je torej gospoda s sabljo — bil je mestni stražnik, — kje, po katerem potu se dojde v vojašnico.

Ko je korakal majaje svoje dolgo truplo proti vojašnici, obšla ga je zopet melanholija. Predrta reč, kako bo hudo zanj, če ga vzamejo v bojne vrste! Križ božji, on je že štiriintrideset let star, kosti so mu že trde, telo je odrevenelo in okorno, — kako se bo zvijal tam pred šen-petersko vojašnico in zviral na vse mogoče načine? Je to mogoče? — Ne, ni, jaz sem prestar za take neumnosti — je dejal polgasno z melanholičnim glasom.

Pred vojašnico je prišel. Skozi okna je lahko videl notranjo opravo, kakor šno imajo vojaki. Čudil se je, da imajo tako lepo. Pred vhodom naletel je na vojaka z dolgo sabljo, ki pa ni bila svetla, in debelim rudečim obrazom. Ta gospod je znal slovensko.

Jernej sname klobuk z glave, seže v malho, izvleče ono nesrečno pisanje in je pokaže gospodu vojaku z besedami:

— Prosim, gnadjivi gospod, to-le pisanje sem dobil na hrib, hočejo me menda v vojake, za kar sem pa — odkritosrčno povem — prestar. Naj se me, gnadjivi gospod, usmilijo, moje kosti so stare, in ne bi se rad zviral pred vojašnico. Saj imajo mlajših dovolj!

Tako je govoril Jernej pred gospodom vojakom.

Ta pa so mu namignili, in stopila sta oba v vojašnico.

Čez deset minut se je prikazal Jernej ves predruhačen iz vojašnice. Obraz je bil vesel, ni bilo več sledu žalosti. Gospodje so mu rekli, da je

opravil, da je bila le pomota, neljuba pomota, da so ga poklicali in da takih dolgih suhljakov, ki so že v letih, ne marajo.

Ubral jo je v mesto. Dolgo časa je blodil okrog ne vedoč od veselja, kam bi se dejal. Slednjič se spomni, da ima v desnem žepu telovnika nekaj denarja. Dobro bi bilo, če bi stopil kam v krčmo. In ko je tako mislil, zavoha vonj pečenke; prihajal je iz krčme na Dunajski cesti. Tako mu je ta duh dobro storil, da se ni nič obotavljal in stopil v krčmo.

Takoj je stala pri njem precej rejena, okrogla natararica, vprašaje ga ljubeznivo, kaj poželi.

Ker ni imel več skrbi za vojaščino, zanimala ga je takoj ženska. Jmela je rudeča lica in sive oči, pa stisnjena je bila čez pas, da se je zdelo, da mora vsak čas pas počiti.

Jernej je s slastjo jedel golaš in pil peneče pivo. Med tem pa mu je pogled uhajal na okroglo natararico. Ko je izpil vrček piva, zaželel je še drugega. Naj se praznuje dan, ko je bil oproščen največje skrbi v življenju!

Ko je stavila natararica pivo na mizo, se mu je zazdelo, da je njena govorica podobna domači govorici. Vzel si je prostost vprašati jo, od kod je doma. No, in zvedela sta, da sta oba iz jedne vasi. Jernej je ni sicer poznal, ker mu je rekla, da je že mnogo let v Ljubljani, da je bila prej v tobačni tovarni, zdaj pa se je poprijela tega ljudomilega posla, napojevati in nasičevati ljudi.

Jernej, kateremu je dekle že prej ugajalo, se je pa skoraj zaljubil vanjo, zvedši, da sta rojaka. Pripovedovati ji je začel, kje je bil, da je posestnik na hribu, kake velike projekte nosi v glavi in sploh vse, kar je vedel o sebi.

Konečno je tudi njo začel izpraševati, koliko je stara — zvedel je, da jih ima štiri manj nego on, — če je že kaj prihranila in če se bo kdaj možila; zadnje vprašanje je kaj energično zanikala.

Srečo je imel Jernej, da je bilo kaj malo gostov in je natararica lahko z njim govorila. Konec tega prijaznega govora je bil, da je izpovedal Jernej odkrito, da bi se oženil, če bi dobil takšno, kakoršno si on želi, da bi lepo vkupaj živela. Mati so tako že prestari, vsi brljavi, in on je že sit večne kaše in pečenega krompirja. Rad bi videl, da bi znala kuhati. Ko je to pripovedoval, mislil je še druge lastnosti, kakor petičnost in lepoto, in na čuden način je našel vse na tej natararici Micki.

In sklep je bil storjen, najmenitnejši in največji sklep v življenju Kavčevega Jerneja, — namenil se je snubiti. — Micka je bila istega mnenja, dasi je prej trdila resno, da se ne misli možiti; želela si je

moža, ki bi nekaj imel; no, to je želela pred štirimi leti; danes pa si je želela le moža. In naletela je na posestnika.

Predno je Jernej odrinil na kolodvor, oglasil se je še jedenkrat v krčmi, namignil Micki, ki je rudeča s sladkim nasmehom in sramežljivimi očmi prihitela podat roko svojemu ženinu. — Kakor je bil Jernej, idoč v mesto, žalosten in obupan, tako je bil zdaj nazaj grede vesel in pijan ljubezni. Celo pot se je smejal.

Pa kaj bi se ne, ko je pomislil na svojo izvoljeno Micko. Eh, bila je lepa, dobra, tudi brez denarja ni bila, — kdaj je sanjal, da bo tako dobil? V duhu je preštel svojo imovino in njeno, računil, kaj bi se dalo napraviti z denarjem in bil prav vesel, kakor še nikdar v svojem življenju. — — —

Dva meseca potem pa je bila poroka v župni cerkvi. Vse se je čudilo, kje ja tako „močno babo“ dobil. Kaj pa je Kavčevka dejala, — ne vem. Zdaj ima Jernej ženo. Kako pa bo z zidano hišo, bo prihodnjost pokazala. Tudi ne vem, kaj je mislila in rekla Micka, videč Jernejevo posestvo.

Njega ni.

I.

Pre
renaglo si ga odslovila,
Saj bil je vendar človek blag,
In če že nisi ga ljubila,
Naj bi vsaj znanec bil ti drag.

Tako pa je očesom rosnim
Odšel v prostrani šumni svet,
Kjer naj bolestim bi neznosnim
Iskal tešila — mladolet!

Zbežale sape so ledene,
Ki hrule so čez zimsko plan,
In iz gomile zasnežene
Prestvarja svet se v raj cvetan.

In ti? — Ko v samskih urah snivaš
O naglo preminulih dneh,
Obupnost komaj še prikrivaš,
In solza ti igra v očeh.

V prepozmem, žal, spoznanju plakaš,
Ker ti le zanj srce gori,
Zato pa dan na dan ga čakaš,
Da vrne se, a — njega ni!

II.

A zdaj, ko spet že pomlad vstaja,
In cvetna spet sta gaj in log,
Bolest se nova ti poraja,
In v daljo vzdih ti zleta mnog.

V logeh je lani vse še klilo,
 Ko v svet je bežal on potrt,
 Zato ti je bilo v tešilo,
 Ko bil je slednji cvet zamrt.

Odmrle cvetke so duhteče,
 Jesenski jih zatrl je piš,
 Na razvalinah prošle sreče
 I ti kot cvetka zdaj medliš.

Ponosna nekaj ti postava
 Ne vzpenja se ti več tako . . .
 Na vzglavju ti počiva glava,
 In mlado vene ti telo.

V zvoniku s tužnimi je glasi
 Mrtvaški zvonček onemel,
 In kmalu ve že vsakdo v vasi,
 Da tebi zadnjič je odpel.

V mladostnem krasu si še cvela,
 In vse omamljal tvoj je čar,
 A zdaj si v smrti ovenela,
 Kot cvet ovene — drobna stvar.

Zarastena je že gomila
 S cveticami različnih vrst,
 In leta mnoga so minila,
 Odkar si legla v hladno prst.

Že vsem si skoraj iz spomina
 — Domači le te še pomne —
 Ko zve se v vasi, da tujina
 I njemu strla je srce.

Da bi povrnil se ti s cvetjem,
 Sreč nemirno ti želi —
 Pomlad se druži že s poletjem
 Še čakaš ga, a — njega ni!

III.

Tja k vratom izbinim uhaja
 Mrtvaško-strti tvoj pogled,
 Ker te še vedno up navdaja,
 Da vstopil bo mladenič bled.

Kako bi rada ga prosila,
 Naj ti vsaj zdaj še odpusti —
 Glej nad teboj že svoja krila
 Razpenja smrt, a — njega ni!

IV.

Zatrite so vse želje vroče,
 Zamrto burno je srce,
 Na odru sredi borne kočē
 Zdaj več boli te ne more.

In ko tako ležiš nevzdramno,
 Te došlec vsak še poškropi,
 Na pot v ležišče groba tamno
 Še spremlja te, a — njega ni!

V.

Osamljen je živel vsa leta,
 Bežal je blesk in žar sveta,
 In čar nobenega dekleta
 Ni več omamil mu srca.

Še v dalji se te je spominjal,
 Na-te še zadnje mislil dni —
 A čemu bi zastor razgrinjal,
 Saj ti trohniš, in — njega ni!

Kambič.

Glasnik.

Papeževa bisernica in dijaštvo. Kakor znano, je nedavno na Dunajskem vseučilišču neki nemški nacijonalec poudaril, da pride vse hudo nad Nemce iz Rima, da se ondi kujejo zarote zoper nemški narod, — „Torej proč od Rima!“ — Ta trditev gotovo ni resnična in izvira iz žive ljubezni do pristne nemške vere „svetega“ Lutra. Nemški nacijonanci torej jasno in očitno plavajo iz Rima v Wartburg, dasi jim tudi protestantstvo ne more biti po godu. — Deviza katoliškega dijaštva pa je: „K Rimu!“ Da, nemški in zlasti slovenski dijaki, ki se nazivljajo katoliški, so si jedini v tej devizi, ki more jedino preprečiti popolno ločitev in sovraštvo med narodi. — Sedaj se nam nudi prilika, da poudarimo to naše geslo, ko je pred nedavnim — o novem letu — vršila se slovesnost, ki je za vesoljni katoliški svet polna veselja. Sedajni slavno vladajoči papež Lev XIII. je slavil bisernico svoje nove maše. Kako redka slovesnost je to med duhovništvom, — in kako skrajno redka v vrsti papežev! In ob tej imenitni priliki, ko so najrazličnejša katoliška društva in druge korporacije izjavljale svojo lojalnost napram Rimski stolici, hočemo izraziti še mi svojo udanost in ljubezen napram sv. Očetu.

A kaj nas vleče tako v Rim? Čemu se navdušujemo za sv. Očeta? — Najprvo seveda zato, ker smo katoličani. Poleg tega imamo pa še druge razloge. Ravno iz zadnjih dogodkov v Avstriji uvidevamo jasno, kam bi prišli narodi, ako bi zapustili skupno središče, ki družijo najrazličnejše narode v mirno, prijateljsko vez. To središče je Rim, — vez ki družijo narode, jedna vera. In ta vera ne more biti nacijonalna, temveč imeti mora značaj vesoljstva, značaj mejnarodnosti. In ta vera je in more biti jedino le rimsko-katoliška. — Narodi so kakor otroci jedne matere, sv. katoliške cerkve. — Zadnji dogodki so pokazali, kako živo je potrebno, da se narodi držijo te svoje matere, ako hočejo živeti v miru. To nas živo opominja, da kličemo in budimo svet s klicem: k Rimu, ako je vam za življenje in mir! — Iz tega razloga, ki ima značaj občečlovečanstva, izvira še posebej drug razlog, zakaj „k Rimu!“, — namreč ljubezen do našega milega, zaničevanega slovenskega naroda in celega slovanstva. Resnica je, da smo sv. Rimski stolici, zlasti pa sedajnemu sv. Očetu Levu XIII. Slovani posebno pri srcu. Večkrat se je v tem zmislu izrazil Lev XIII. slovanskim svečenikom in o tem priča celo delovanje Njegovo za zjedinenje pravoslavne cerkve s katoliško. Kolika ljubezen, kolika požrtvovalnost in nesebičnost se izraža v tem delovanju! Vsakdo, komur je za resnico in srečo slovenskega naroda in slovanstva, se mora okleniti z ljubeznijo in navdušenostjo našega cerkvenega poglavarja, sivega starčka Leva XIII.

Katoliško dijaštvo se navdušuje za Leva Velikega. On mu je vzor in vzgled v sedanjem in v bodočem delovanju. Pred vsem sta dve lastnosti, ki sta živo potrebni katoliškemu dijaku že v sedajnem, še bolj pa v poznejšem delovanju, — namreč: odločnost in učenost. — Lev XIII. ima te dve lastnosti poleg drugih izvrstnih v polni meri. Vse Njegovo

delovanje je zidano na trdno podlago in opremljeno z globoko učenostjo in železno voljo. Pred očmi ima jasno, določno očrtan cilj, in krepko drži za krmilo Svoje ladije, ravnajoč jo proti temu cilju. In vseh mu ne more nihče odrekati. — Vsled Njegove značajnosti in vstrajne volje občudujejo ga tudi nasprotniki. O njegovi učenosti pričajo pa dovolj okrožnice izpod Njegovega peresa. On je univerzalen ženij. Razreševal in sijajno razrešil je vsa vprašanja, ki vznemirjajo svet in ki so važna za srečni obstoj človeštva. Globokoumnost, bogastvo idej, logičnost se v Njegovih okrožnicah občuduje širom sveta.

In nekaj ne smemo pozabiti, — Lev XIII. se imenuje tudi delavski, socialni papež. Slovensko kat. dijaštvo ima v Njem tudi v tem oziru svoj vzor. Saj njegovo delovanje se bode v bodočnosti raztezalo največ na tem polju. — In poleg vsega tega je Lev XIII. še—pesnik! Pred nedavnem še je izdal 87 letni starček Svoje pesmi v klasični latinščini, polne krasnih, visokih idej. — Da, mi občudujemo tega sv. starčka, mi si z največjo spoštljivostjo klanjamo Njegovemu ženiju. On je naš vzor, Njega se vsekdar držimo, naj nas stane čast in življenje! Vsekdar in povsodi pa je in ostane naša parola: „k Rimu!“ Š.

Naš položaj. Viharni dogodki zadnjih dni so položaj slovanskega dunajskega dijaštva, kateri že itak ni bil, da bi ga kdo zavidal, shujšali do skrajne meje. Mnogo se je že o tem govorilo in pisalo, koliko materialne bede morajo pretrpeti slovanski, zlasti slovenski vseučiliščniki, ki so po večini sinovi neimovitih stanov, prej ko končajo svoje študije. Jedino, kar je slovenskemu akademiku še ostalo, bila je zavest, da je učenec staroslavne univerze, središča največjih zastopnikov človeške znanosti, in vsakdo, ki je bil kdaj slušatelj dunajske visoke šole, se s ponosom lahko spominja na tisti čas. A tudi to nam bo vzel nemško-nacijonalni terorizem. Proglasili so nas za tujce na onem vseučilišču, katero vzdržujejo žalji vseh avstrijskih narodov, in znanost, katera je jedna največjih pridobitev vsega človeštva, proglasili so za „nemško“.

O nas pa so rekli, da izzivamo, ako smo prišli v avlo. Silili so nas celo naj govorimo nemško. Z dovoljenjem rektorjevim smo dali pribiti na univerzi svoje plakate, kar nam je zajamčeno po ustavi. A strgali so jib z desk, češ, da je tudi to provokacija nemštva. Naši nasprotniki so sklenili prirediti štrajk, ki je po akademičnih postavah protizakonit. Mi smo prosili rektorja, naj bi nam prepustil kako dvorano, kjer bi se lahko zbrali in pojasnili svoje stališče, da hočemo ostati mirni in še nadalje obiskovati predavanja. Rektor nam sobe ni dovolil. Sklicali smo shod v gostilno po § 2., zoper kateri tudi vlada ni imela ničesar. Rektor je rekel, da smo ravnali s tem „unzweckmässig“. Vsprejeli smo resolucijo, izjavljajoč, da hočemo i nadalje v smislu akademičnih pravil ravnati in ne pridružiti se štrajkovcem, in zahtevajoč ob jednom varstva, da se nam ne kratijo pravice kot rednim slušateljem avstrijskega vseučilišča. Rektor je deputaciji, ki mu je hotela predložiti sklenjene resolucije, odgovoril, da resolucij ne vsprejme, ker so pisane v latinskem jeziku. Ugovor, da je akademikom po akademičnih štatutih dovoljeno sestavljati pismene vloge na akademični senat v nemškem ali latinskem jeziku, je

bil zaman. Poslali smo deputacijo k naučnemu ministru, a gospod naučni minister ni pustil deputacije pred svoje obličje. Nižji uradniki v ministerstvu so našim odposlancem odgovorili, da na vsprejem niti misliti ni, ako ne prinesejo priporočilnega pisma od rektorja. Nemški nacionalsci razgrajajo po posvečenih prostorih vseučiliških poslopij kakor divjaki in razbijajo vrata, toda krivda pada na nas. Nadutost nemških buršov je tolika, da mi niti osebne prostosti nimamo več in varstva tudi ne, ker mi nimamo zoper sebe samo nemško večino, ampak tudi akademiška oblastva so proti nam v skrajni meri pristranska. To velja zlasti za oba rektorja tehnike in univerze.

In žal, da nič boljše ne ravnajo z nami vladni organi. Mi smo zahtevali od vlade pomoči, da bi se nam omogočil obisk predavanj in jamčila osebna prostost na univerzi. Naš klic je bil bob ob steno. Do tega koraka smo se težko pripravili, ker smo se že naveličali vedno in vedno prosjačiti pri naši vladi. Toda nasilstvo nasprotnikov nas je k temu primoralo. — Nemško-nacionalski dijaki imajo povod za svojo ošabnost in nestrpnost, ker čisto gotovo pričakujejo od vlade, da bodo pred njimi kapitulirala. In to nemško dijaštvo je združeno in krepko organizovano, tudi takozvane „katoliške“ nemške zaveze so z njimi solidarne. A za njimi stoji še druga trdna falanga, namreč zjedinjeni nemški poslanci, ki so z dijaki jednega duba in jednih mislij. V tem oziru bi se pri nas Slovencih marsikaka žalostna beseda dala povedati. Ako bi bila solidarnost mej našimi zastopniki ljudstva in njega v tujini za svoj poklic se pripravljajočimi sinovi akademiki večja, o, tedaj bi vlada drugače računala z nami in drugače vpoštevala naše težnje. Do prizorov, kakoršni so se zadnje dni dogajali na univerzi, bi niti ne bilo prišlo. Mi smo sinovi revnega naroda in stroški za študije niso majhni. Zahteva se od nas visoka kolegnina in nemškim razgrajalcem na ljubo, se nam onemogoči obiskovanje predavanj, katera smo morali drago plačati. Naši stariši imajo opravičeno željo, da se tukaj učimo in ne štrajkamo, in da bi se nam ta priložnost ne krajšala, v to se ni ničesar storilo niti od strani vlade niti od strani naših poslancev.

Lahko je bilo vedeti, kaki za nas usodni dogodki se pripravljajo, a žal, odločilni faktorji so molčali. Sedaj, ko je sila do vrha prikipeła prosimo, da naj vendar gospodje poslanci povzdignejo svoj glas in nam skušajo zopet pomoči k našim pravicam. Naj tako ves narod po svojih zastopnikih protestuje zoper krivično sistiranje akademičnih predavanj in zahteva od vlade, da bodo tisti dijaki, ki niso zato na Dunaju in v Gradcu, da bi prirejali demonstracije, imeli tudi priložnost, v vsej meri izvrševati svoj poklic. Če se pa nam ne ugodí, pa izvajajmo tudi potrebne konsekvence.

Iz nemirnega sveta V dobi domonstracij, ovacij, škandalov in prevratov živimo! Dan za dnevom prinašajo časniki o njih poročila in brzojavke. Dežela se vrsti za deželo, država za državo. Gotovo pa zavzema v tej vrsti prvo mesto Francija — dežela prostosti.

Za „panamskim škandalom“ je vzbudila pred dvema letoma največ pozornosti preiskava proti kapitanu Dreyfusu, katera je zlasti francoskim

vojaškim krogom silno razburila živce in se končala s tem, da so obtožencu-židu svečano porezali častniške znake ter ga odpeljali v Kajen na „vražji otok“, kjer še sedaj živi z vojaško stražo obdan. Tako je zahteval narod francoski! — Pa glej čuda! Zopet je zadeva Dreyfusova na dnevnem redu. Židje, krvni bratje obsojenca, niso mogli dalje prenašati, da mora jeden izmed njih „nedolžen“ živeti na vražjem otoku in biti njim v sramoto. Začeli so v svojih listih pisati o nedolžnosti kaznjenca in ko so mislili, da so že dovolj ginjena rahločutna srca francoska, tedaj so kot tožniki nastopili proti majorju Etterhazyju, češ, on je izdal mobilizacijske načrte Prusom, ne pa Dreyfus. Začela se je preiskava zoper Esterhazyja, kateri pa je bil kljub vsem naporom in podkupovanjem židov oproščen. Ker pa je vojaško sodišče sodilo nad Dreyfusom in Esterhazyjem na podlagi preiskav, ki so bile v bistvenih delih tajne, češ, da se ne izdada svetu vojaške tajnosti, začeli so mnogi jako odlični možje dvomiti, če je vojaško sodišče ravnalo popolnoma čisto in nepristransko, da, vzbudila se jim je slutnja, da ima vlada z najvišjimi generali vred marsikaj na vesti, kar bi utegnilo pri javni obravnavi priti na dan, tudi če bi bil Dreyfus kriv veleizdajstva. Vrh tega je pokazala vlada svojo slabost še v tem, da je dopustila preiskavo proti Esterhazyju v stvari, radi katere ravno je bil obsojen že Dreyfus. Tako je zavladala silna razburjenost po celem Francoskem in po vesoljnem Izraelu. Gotovo bi bil židom po oprostitvi Esterhazyja upadel pogum, da ni povzdignil svojega glasu po svojih brutalnih romanih znani Emile Zola. Vložil je drzno tožbo zoper več najuplivnejših mož francoskih, katere obtožuje, da so kot sodniki ravnali ali pristransko ali pa krivično in hudobno. To svojo tožbo imenuje on: vsklik svoje duše zoper krivico. S tem vsklikom svoje duše je postal Zola prvoborilec izraelski. No, sedaj se je zgodilo to, kar smo imeli v zadnjem času že večkrat priliko opazovati — stopili so na pozorišče dijaki. Več sto dijakov se je zbralo na boulevardu sv. Mihaela, zasramovalo Zola ter kričalo: „Proč z židi in njih zavezniki!“ Taki prizori so se ponavljali, toda ne samo v Parizu, temveč tudi v Lyonu, Marseillu, dà, celo v Algieru. V Lyonu so dijaki napadli uredništvo lista „Peuple“, ker se je le-ta potegoval za Zola. Kajpada prihajajo na Zola iz dežel, v katerih židovski liberalizem še bujno cvete, častitke in pohvalne brzojavke, tako iz Italije in Ogerske. Dà, v Belgiji so se odlični možje postavili na čelo gibanju, katero se je pojavilo v prid Dreyfusu in židom. Je-li kapitan Dreyfus nedolžen ali ne, bode morda jasno pokazala revizija Dreyfusovega procesa, katera se bo najbrže morala izvršiti na tako mogočno zahtevo. — Začetkom svečana se bo moral Zola zagovarjati pred sodiščem in tu bo skušal spraviti vse na dan, kar bo mogoče. Sicer pa se ne gre tu več za Dreyfusa samega, ampak vsa stvar je postala politično važna. Velika večina pariškega prebivalstva in francoskega dijaštva je postala prav ob teh dogodkih antisemitična. Tako sta prišli v strasten boj dve mogočni stranki: na jedni strani židovski kapital in njegovi služabniki, na drugi strani pa vsi sovražniki židovstva v zvezi z vojaštvom. Morda se iz tega gibanja izcimi kaj dobrega, vsaj potrebno bi bilo, da si francosko ljudstvo zopet poišče moralne osvoboditve v veri, česar se brezverski Zola tako zelo boji. Toda antisemitizem je samo negativen

pojav, ki lahko izvira samo iz hrepenenja po židovskih denarnih vrečah, in tisti, ki zdaj po Parizu kriče: „Smrt židom!“ gotovo niso mnogo boljši od židov. Vendar je tožbo židovskih listov, da se Francoske polasča črna reakcija, kaj dobro znamenje in vzbuja lepe nade. Socijalni demokratje pa pripravljajo proletarijat, kateri gleda mirno na ta boj med meščanskimi strankami, na zadnjo in najmenitnejšo revolucijo, ki je še na Francoskem potrebna, namreč na ustanovitev socijalne republike. Tudi oni zabavljajo, da se je sablja zvezala s kropilnikom in hoče uničiti republiko, oni pa da bodo z ljudstvom vse premagali. Samo vprašanje je, ako bo ljudstvo z njimi. V kratkem se bodo razmere Francoske temeljito izpremenile.

Da bi pridobil francoske dijake zase, obrnil se je Zola do njih s posebnim pismom. A ni se mu posrečilo. Dijaki mu kličejo „pereat“ in ga zasmehujejo s pesmico, katere jedro je refrén: Zola à Charenton-ton-taine, Zola à Charenton-ton-ton. V Charentonu pri Parizu je namreč glasovit zavod za ljudi, katerim je um bolan. No na Dunaju so nabirali tehniki podpise za neko častitko Zoli, ker se je tako pogumno postavil za pravico. Če je ta po česnu dišeča nespamet smešna, je pa zato naslednja do solz ginljiva. Par sto „nedolžnih deklet, ki samo to vedo o svetu, kar je v njem lepega, dobrega in plemenitega“, je podpisalo častitko na pisatelja, v čegar spisih se najde vse drugo, samo lepega, dobrega in plemenitega nič.

Tudi v Avstriji so politični dogodki dali dijakom zopet priliko, igrati nekako ulogo v javnosti. Jezikovne naredbe, ki so tako razburile nemške duhove in vsled katerih so se na Dunajskem vseučilišču godili taki nemiri, porajajo na Češkem, osobito v Pragi mej dijaštvom vedno nove škandale. Dan za dnevom se piše, kako so se tam sprijeli „burši“ in Čehi, in kako je morala policija varovati „burše“. Čehi so res kar naenkrat postali silno občutljivi proti nemškim cereviskam. Kadar vidijo na kakem javnem kraju nemškega dijaka s čepico, takoj začno klicati: „To je provokace! Dáš to dolů! Strhněte mu to!“ Bolje bi bilo, ako bi se takim neumnostim smejali ali pa jih prezirali, kakor so delali to poprej. Nemški dijaki pa v svoji nadutosti na vse mogoče načine iščejo, dokler kaj ne iztaknejo, da morejo potem časniki trobiti po celem svetu, kako velikanska krivica se godi zatiranemu nemškemu narodu. Naj navedemo samo par slučajev. — Nedavno se je sprehajalo po glavnem trgu v Pragi nekaj nemških dijakov v društvenih čepicah očitvidno s tem namenom, da bi izzivali. Množica jih je obstopila. Jednemu so strgali čepico z glave. Njegov tovariš pa je potegnil iz suknje revolver, da bi množico ostrašil. Tovariš pa, kateremu so vzeli čepico, vzel je iz žepa klobuk in si ga del na glavo. Torej sta se ta dva gospodiča poprej za ta svoj „izprehod“ dobro pripravila in v svoji bistrumnosti celo naprej spoznala, kaj se jima bo dogodilo. — V neki drugi ulici zopet so se nemškonacijalni dijaki sprijeli s češko množico tako, da jih je morala ločiti policija, kar seveda ni šlo brez aretovanj. — Nemški hujskači porabijo vse tako dogodke po svojih časnikih za maslo in dijaki jim radi izkazujejo take usluge, saj če dobe katero po grbi, to radi prenesejo v večjo čast in slavo matere Germanije. Obžalovati je, da se češki dijaki toliko brigajo za te nemške neumnosti in ker nemški nore, zato tudi oni nočejo biti pametni. Veseli

naj bi bili, da jim nemški dijaki s tem, ko zapravljajo svoj čas za neumnosti, ne delajo konkurence v študijah, za katerimi pridejo tudi boljše službe, ne glede na to, da je izobrazba sama ob sebi največje imetje, s katerim se more ponašati kak narod.

Neprijetno je, vedno čitati dogodke, kateri tako jasno zrealijo nestrpnost in kateri lahko preprečijo sporazumljenje med češkim in nemškim narodom, naj si bo že tako ali tako. Zares žalostno pa je, da je nemško dijaštvo tako propalo in pozabilo svojo čast, da je zlorabljaljo nekateri politični kričači, katerim jedino prepir med narodi prinaša slavo in peneze. Na svojih komerzih poudarjajo le-ti dijaki svobodo in se pri rogovih polnih piva navdušujejo zanjo, a tu so tolikanj slepi in ne uvidijo, da so le marionete v rokah nekaternikov. Le-tem so seveda taki spopadi, kakor smo jih zgoraj naveli, kaj všeč, kajti priliko imajo, da na jedni strani rujejo, nete razburjenost in onemogočujejo vsako pozitivno delo, za katero so nesposobni, na drugi strani pa delajo za svojo osebo reklamo.

Kmalu bi se bila cela Avstrija potresla radi dijaških čepic. Na zadnje je policijska direkcija v Pragi prepovedala za nedoločen čas, nositi društvene znake. Nato pa so nemški deželni poslanci interpelirali deželnega predsednika radi takega ravnanja. Nemški časniki pa so vzdignili velik hrup radi kratenja državljskih pravic. Tudi nam se ne zdi ta prepoved kdo ve kako modra, ker se nam zdi malenkostno, ako bi hotela država določevati, kako naj se oblačimo. Radi te prepovedi je resigniral ves akademični senat na nemški univerzi v Pragi, češ, ker ni vlada izpolnila svojih obljub, da bode varovala akademične pravice in svoboščine. Res silno tragično je, ako človek v državi, katera daje vendar svojim državljanom nekaj pravic, ne sme demonstrirati, posebno takrat ne, kadar bi rad ante oculos omnium demonstriral svojo neumnost.

Prepovedane čepice pa so razburile vse brate v Votanu in odločile usodo naših visokih šol v letošnjem letu. Na vseh „nemških“ vseučiliščih so nemški dijaki protestirali proti prepovedi, četudi jih prepoved ni bila neposredno zadela. Vrhunec predrznosti pa so dosegli na občnem shodu nemških akademikov v Litomeřicah. Zažugali so vladi s štrajkom, ako ne prekličje prepovedi. In ker vlada tega ni storila, začela je nemška solidarnost čudeže delati.

Dne 2. svečana so imeli rektorji avstrijskih nemških visokih šol — tako jih imenujejo iz ljubezni do mamice Germanije — na Dunaju shod, na katerem se je govorilo o splošnem stanju visokih šol. Vsak rektor je seveda zagovarjal nemške dijake in obtoževal prejšnje ministerstvo. Potem pa so se napotili k ministerskemu predsedniku baronu Gautschu, kjer je dunajski rektor Toldt očrtal gibanje med dijaki. Ministerski predsednik je obžaloval vedenje dijakov in rekel, da hoče ostro postopati z njimi in ostati pri praški prepovedi. Jsti dan so bili odposlanci nemških dijakov napovedali rektorju Toldtu štrajk za drugi dan.

Slovanski dijaki na Dunaju pa smo bili priredili shod, na katerem smo se izrekli proti štrajku, zahtevali od vlade pomoči in protestirali proti zapretju visokih šol.

Dne 3. t. m. je začel štrajk na univerzi in tehniki. Rektor je na črni tabli svaril pred izgredi. Nič ni pomagalo! Nemški dijaki niso hoteli pustiti, da bi profesorji predavali. Posameznim profesorjem, ki so vstopili v svoje dvorane, da bi predavali, klicali so „heil“ in „abzug“, dokler se jim niso umaknili. Tu je razglasil rektor Toldt sledeče: „Današnji obžalovanja vredni dogodki so me napotili da zaključim predavanje na juridični, medicinski in filozofski fakulteti za 8 dni do 10. svečana. Akademična oblastva bodo zoper krivce postopala z vso strogostjo.“ Na teologični fakulteti je bilo vse mirno. Po tej publikaciji rektorjevi so dijaki ulomili v anatomske inštitute v dvorano prof. Zuckerkandla, kateri je predaval svojim poslušalcem, večinoma židom, pri zaprtih vratih.

Zdaj se je začela gonja zoper Slovane, v prvi vrsti zoper Čeh. Avla je bile polna akademikov in med njimi je bilo tudi nekaj slovanskih. Ti pa so govorili v svojem jeziku med seboj. To so imenovali Nemci provokacijo. Trdili so, da je univerza nemška, in da so Slovani le gostje na njej in naj se torej mirno drže, dasi jim Slovani niso nič nagajali in so jim samo nekoliko ugovarjali. Naenkrat je nastala parola: Ven s Čehi. Napravili so špalir in kdor ni hotel iti sam, iztirali so ga s silo. Tako se mora zanetiti v slovanski srcih za vse življenje sovraštvo do nemštva, in oba elementa, ki tvorita Avstrijo, morata na tak način težiti po popolni ločitvi, ako vlada o pravem času ne dokaže, da ima trdno voljo in moč, v znamenju pravičnosti in ravnopravnosti dobiti rešitve.

Ravno tako, kakor na tukajšni univerzi, so se vedli dijaki tudi na tehniki in tudi v Pragi, Brnu, Gradcu in Innsbrucku.

Potemtakem nas ni čisto nič iznenadila najnovejša vest, da je ministerstvo naše visoke šole zaprlo in odredilo konec semestra. Bali smo se temveč krivice, da bomo radi nemških razgrajačev izgubili semester. No to se ne bo zgodilo. 7. sušca se začne letni tečaj, ki bo torej precej daljši kot navadno. Predavanja pa se začno šele po 21. sušču. Vsi akademiki bodo morali pri vpisavanju dati slovesno obljubo, da se bodo držali akademičnih pravil. Tako je ta stvar rešena. Ali pa bo letni tečaj mirnejši in za učenje plodovitejši, to ve Bog in pa nemški politični hujskači.

P—n + L—s.

Avstrijska pasterka. Dunajsko vseučilišče je jedno izmed prvih na svetu. Ta dejanska resnica in pa ta, da slovi Avstrija po svetu za eminentno katoliško državo s katoliško vladarsko rodovino na čelu, utegnila bi tujca privedi do prepričanja, da so vse fakultete na vseučilišču v vzornem redu, zlasti pa — sklepajoč po katoličanstvu Avstrije — bogoslovna fakulteta, ki je vsaj tako važna kakor druge. Toda vzlic temu dobremu imenu, katerega — mimogredé rečeno Avstrija več ne zasluži — je na svetovnem vseučilišču v cesarskem mestu, kjer biva apostolsko Veličanstvo, katoliška bogoslovna fakulteta v tako slabem stanju, da jo — kakor bomo v sledečem primerjanju dokazali — celo provincijalna, kaj še le druga svetovna vseučilišča daleč nadkriljujejo.

Na katoliški bogoslovni fakulteti na Dunaju je 6 rednih profesorjev (Laurin, Bauer, Neumann, Pölzl, Schäfer, Schindler), 3 izvenredni (Reinhold, Swoboda, Grimmich) in 1 suplent za cerkveno zgodovino, ki pa se ne

more šteti med profesorje, ker ni habilitovan. Vseh skupaj je torej 9 moči. Na vseučilišču v Inomostu, ki stoji sicer daleč za dunajskim, znaša število sledeče: 7 rednih profesorjev, 1 izvenreden, 1 honoraren profesor, 4 privatni docentje — skupaj 13, torej 4 moči več nego na dunajskem vseučilišču. Lvovsko vseučilišče šteje na bogosl. fakulteti: 6 rednih, 3 izvanredni profesorji, 1 privatni docent, 2 učitelja, 1 adjunkt — skupaj 13. V Monakovem deluje istotam 11 moči, dasi je vseučilišče v primeri z dunajskim jako majhno. kakor pričajo sledeča števila: na Monakovski modroslovni fakulteti je 81 moči na dunajski 156, na Monakovski pravni je 12 — na dunajski 51, na medicinski v Monakovu 58, na Dunaju 145. Ali ni to krivično? Razmeroma bi morala imeti dunajska bogoslovna fakulteta najmanj 21 moči — a ima jih — 9!

V Berlinu — torej v protestantovski Prusiji — šteje (protestantovska) bogoslovna fakulteta sledeče moči: 9 rednih pr., 1 izvanreden honoraren profesor, 2 privatna docenta — skupaj 21! Istotoliko najmanj bi morala imeti Dunajsko vseučilišče v kat. Avstriji. V provincijalnemu mestu Breslau je poleg protestantovske tudi katoliška bogosl. fakulteta, za katero si je kardinal dr. Kopp pridobil že mnogo zaslug. Na tej katoliški bogoslovni fakulteti so nastavljene sledeče moči: 10 rednih, 1 reden honoraren profesor, 2 izvenredna, 1 privaten docent — skupaj 14 moči. In to je — pazite! — v eminentno protestantovski Prusiji. Na faculté libre de théologie v Parizu deluje 14 profesorjev. Na katoliškem vseučilišču v Freiburgu šteje bogoslovna fakulteta 15 profesorjev.

Te številke naj zadostujejo. A kaj pričajo? Da Avstrija ni tako katoliška država, kakor bi morala biti. Po teh datih ji ne pristoji častno ime „katoliška“. Kdo je tega kriv, — ve vsakdo, komur je na tem, odkod izvira propadanje vere in morale v Avstriji. Svetovno vseučilišče in 9 profesorjev na prvi fakulteti! To je sramota za avstrijske državljane. Za vse se dobi denar, za to, kar bi bilo v resnici na korist katoliškim davkoplačevalcem, za povzdigo in ojačenje katoličanstva v Avstriji — za to ga nedostaje. Koliko se je že trudil kardinal dr. Gruscha, da se pomnoži število bogoslovnih profesorjev, — a vse zaman. Niti jednega ne dovolijo. Naučno ministerstvo je sicer pripravljeno stanje izboljšati, a finančno se trdovratno protivi. Bogoslovna fakulteta je bila temelj Dunajskega vseučilišča; Rudolf IV. se je mnogo trudil, da je dobil od papeža dovoljenje zanjo. In zdaj ni več temelj. Liberalizem v Avstriji je hotel to sovražno trdnjavo spraviti s poti. Dočim so se množile moči na medicinski in modroslovni fakulteti, je bogoslovje zaostalo, dà, celo v mnogem nazadovalo. Kako potrebna in umestna bi bila akroamatična predavanja in moderno urejeni znanstveni seminarji, kakor je to na ostalih fakultetah. Krvavo potrebna je stolica za krščansko arheologijo. Cerkvena zgodovina — ta integralni, važni del bogoslovnih študij — nima celo nobenega habilitovanega profesorja! Žalostno, toda resnično!

Ali more katoliški dijak gledati zaupno na tako almo mater, ki svojega prvorojenca, ki bi ji moral biti najbolj pri srcu, tako nematerinsko zanemarja in prezira?! — Tu imamo proces, ki je začet od liberalne vlade in se enakomerno razvija: po vseh fakultetah namreč se predava raz stolice indiferentizem in materijalizem. Ni čuda, da izginja siloma in

tudi samo od sebe nasprotje na vseučilišču: bogoslovje se umika, dočim nadvladuje brezbožnost.

Kateri pravi katoličan se potemtakem ne bo ogreval za katoliško vseučilišče?!

Zagrebsko vseučilišče. Senat in profesorski zbor sta sklenila saboru in vladi staviti predlog, naj se o petindvajsetletnici ustanovitve vseučilišča — torej čez dve leti — otvori tudi medicinska fakulteta, ki bi brezdvomno imela več slušateljev nego marsikatera druga v naši monarhiji. Ne samo, da bi bila banovini v korist, ki pošilja toliko sinov v tujino zdravilstva se učiti, tudi vsi drugi Jugoslovani bi jo radi pohajali, rajši nego oddaljene nemške fakultete, kjer izgubljajo mnogo časa, predno se privadijo popolnoma tujemu jeziku. Tudi za nas Slovence in avstrijske Hrvate bi bila novoustanovljena fakulteta velikega pomena, zakaj nje diplomi — tako se vsaj zagotavlja — bodo imeli tudi v tostranski državni polovici polno veljavo.

Beda dijaštva v Budimpešti. Kdor količkaj pozna naše dijaško življenje, vé, koliko nadepolnih dijakov se vsled revščine poizgubi, koliko jih vsled prejšnjega pomanjkanja premine v dobi, ko komaj začno v prid človeštvu delovati. Pri nas je hudo, drugod pa še hujše! Za Parizom, kjer se puli baje okrog 30.000 bakalavrejev (akademikov z nekaterimi izpiti) za vsako izpraznjeno mesto vratarja v predmestnih glediščih ali tramvajskega izprevodnika, godi se dijakom v Budimpešti najhujše. Na poziv rektorja, naj se pri njem oglasijo vsi revni redni slušatelji tamošnjega vseučilišča, da jim preskrbi hrano pri novoustanovljeni „dijaški mizi“, javilo se je nad 400 dijakov, ki ne uživajo nobene redne podpore, ki danes ne vedo, kako bodo jutri svoj glad utešili, s čim se oblekli. Izmed vseh prosilcev je komaj 150 dobivali brezplačno ali za polovico cene kosilo, drugim je moral rektor prošnjo odbiti, ker ni sredstev. Javne oblasti obračajo denar v druge namene, zasebniki pa se odlikujejo kakor malo kje drugod s posebno malomarnostjo do dobrodelnih ustanov. Pa vendar ne vsi! Intendant narodnega gledišča se je velikodušno sam ponudil, da hoče odpomoči bedi dijaštva s tem, da bo dajal nekaterim akademičnim državljanom kot statistom na odru nekaj zaslužka! — Kaj čuda torej, ako dobivajo socialno-demokratske ideje med budapeštanskim dijaštvom čimdalje več tal, kaj čuda, ako se že snuje več društev socialno-demokratske smeri?

„H. N.“

Občedijaški častni sod v Berlinu. Velika večina nemškega dijaštva je spoznala, da je med dijaki navadno menzuriranje in dvobojevanje prav za prav sramotna razvada za naš toli napredovali prosvetljeni vek. Mogočno gibanje proti menzuri in dvoboju se je pojavilo med njimi, zagovorniki „dijaških pravic“ in „viteštva“ so se zredčili, da, skoro izgignili. Na občedijaškem shodu v Berlinu so 15. grudna pr. l. sklenili, naj se sestavijo pravila, po katerih si bo vse dijaštvo pod pokroviteljstvom akademičnih oblastij izmed sebe izvolilo sodnike, ki bodo razsojevali „častne“ zadeve in mirnim potom reševali prepire med dijaki. — Zelo smo radovedni, bodo-li naši avstrijski „burši“ tudi v tem oziru posnemali svoje brate v blaženem „rajhu“ ali ne.

„H. N.“

Katoliško vseučilišče v Budimdešti. Ogrski katoliški škofje so sklenili v zadnjih konferencah, da ustanove katoliško vseučilišče. Upajo, da jim sedanje vseučilišče vrne vse katoliške ustanove in legate, toda najbrže se jim ne bo posrečilo tega doseči tako kmalu; v takih razmerah, kakoršne so sedaj, skoro gotovo ne. Treba bo še čakati nekaj let predno se nabere potreben kapital. Morda se jim posreči hitreje nego nam Avstrijem s solnograškim vseučiliščem, zlasti če upoštevamo tudi to, da imajo ogrski škofje velike dohodke.

Vseučilišči za ženske. V Severni Ameriki imajo katoličani že več vseučilišč. Ker so začele v zadnjem času tudi dame pridno pohajati vseučilišča, sklenili so katoličani Zveznih Držav, da otvorijo že v prihodnjem letu novo vseučilišče za ženske v Washingtonu. — Napredni Japonci ne marajo tudi v tem oziru zaostajati za drugimi narodi, ki se ponašajo z večstoletno kulturo. Japonskemu učenjaku Niso Narusse-ju se je posrečilo tekom jednega leta pridobiti vse ljudske sloje od najviših krogov do najnižjega prostaka za „nihon-sioši-daigaku“ t. j. japonsko vseučilišče za ženske. Japonski cesar in cesarica sta obljubila, da bodeta novo ustanovo na vso moč podpirala. — Na Dunaju pa je zadnjič kirurgije profesor dr. Albert kot sovražnik ženskih studij zapodil gospico, katera je prišla poslušat njegovo modrost. „L.“

Novo vseučilišče v — Pekingu. Kitajska vseučilišča so osnovana čisto na drugi podlagi kakor evropska. Glavni razloček obstaja pa v tem, da se na Kitajskem vse preveč teoretično predava in premalo ozira na prakso. Kitajske univerze dajo deželi učenjake, ki svoje učenosti ne znajo ali pa ne morejo v življenju porabiti. Posledica tega je, da jih tujci povsod izpodrivajo. Kitajci so to uvideli, in prišli so do zaključka, da se morajo na časovne potrebe le nekoliko bolj ozirati. Sklenili so osnovati vseučilišče, kjer bi se razen kitajskih znanostij poučevale tudi evropske. — Prvak kitajskih učenjakov, Sun-Tsia-Naj, napravil je že načrt za novo vseučilišče, ki naj bi se tekom leta odprlo. Obsegalo bi sledečih 10 fakultet: 1. astronomija in matematika; 2. zemljepis; 3. filozofija in verouk; 4. politika; 5. književnost in tuji jeziki; 6. vojaštvo in pomorstvo; 7. poljedelstvo; 8. tehnologija; 9. kupčijstvo; 10. medicina. — Slušatelji, ki bi bili starejši nego 25 let se sploh ne bodo sprejemali. Dijaki bodo dobivali tudi mesečno plačo 8 lanov t. j. okoli 15 glid. Vidi se, da kitajska odpira svoje šole moderni znanosti. Posebno dobra naprava se nam zdi mesečna plača. Naše države in ministre, ki na goldinarjev milijone ne najdejo druge rime ko kanone, bi lahko nekoliko podčul Sun-Tsia-Naj, prvak kitajski učenjakov.

Nove vrste fakulteto mislijo napraviti na Chicago-skem vseučilišču. Ta fakulteta bo žurnalistična in bo imela namen izuriti dobre žurnaliste. Praktičnim Amerikancem se ni čuditi, da hočejo dati previsoko mesto žurnalistiki, ki igra pri njih še večjo ulogo nego pri nas. Tako pride na tem svetu Savel med proroke!